

Inatsisitigut ataataqanngitsuunerup inummut sunniutai

Qulaajaaneq
Isumaginninnermut, Ilaqutariinnermut, Naligiissitaanermut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut
Naalakkersuisoqarfik suleqatigalugu
Meeqqanut Isumaginninnermullu Ministereqarfik sinnerlugu suliarineqartoq.

Jacob Lindholm ulloq 17.04.2017

Imarisai

Aallaqqaasiut	3
Tunuliaqut	4
Periuseq	5
Inuit apersorneqartut allaaserinerat	8
Suliamik ilinniagallit allaaserinerat	9
Inuiaqatigiit isummertarnerat	11
Peroriartornermi ajornartorsiutit	16
Inersimasutut inuunermi ajornartorsiutit	21
Qaninnerpaamik ilaquttat sunnigaanerat	25
Suliniuteqarfigineqarnissamut piariaqartitsineranut tunngasut	27
Oqallisigineqartut	32
Inerniliussaq	33
Kalaallit Nunaanni toraagalimmik katsorsaanermik suliniutinit allanit misilittakkat	33
Suliniutinut siunnersuutit	36
Naggasiut	40
Innersuussutit	41
Ilangussat	
Ilangussaq 1	Qulaajaanermik suliassap nassuiaataa
Ilangussaq 2	Misissuineq pillugu paasissutissiineq
Ilangussaq 3	Akuersineranut nalunaarut
Ilangussaq 4	Ilinniarsimasunik siumut aalajangeriikkanik siunertalimmik apersuineq
Ilangussaq 5	Inatsisitigut ataataqanngitsunik siumut aalajangeriikkamik siunertalimmik apersuineq
Ilangussaq 6	Inatsisitigut ataataqanngitsut amerlassusaat pillugu Meeqqanut Isumaginninnermullu Ministereqarfimmi allakkiaq – danskisut

Aallaqqaasiut

Qulaajaaneq manna Kalaallit Nunaanni Isumaginninnermut, Ilaqutariinnermut, Naligiissitaanermit Inatsisinillu Atuutsitsinermit Naalakkersuisoqarfik suleqatigalugu danskit Meeqqanut Isumaginninnermullu Ministereqarfiannit suliarineqarpoq.

Inatsisitigut ataataqanngitsut pillugit inatsisissatut siunnersuummut isumaliutissiisummi kaammattuut qulaajaanermut tunuliaqutaavoq, tassani takuneqarsinnaagami:

"Peqatigitillugulu inatsisitigut ataataqanngitsunut apeqqutit inatsisitigut ataataqanngitsuunermit attuumassuteqarsinnaasut suliarinissaannut pisariaqartitsisunut siumut suliniuteqarnissami danskit naalakkersuisui Naalakkersuisunik suleqateqaqqullugit kaammattorneqarput, peqatigitillugulu inatsisitigut ataataqanngitsuunerup qanoq inuttut sunnerneqartarnera qulaajaaffigalugu."

Qulaajaanermik suliassap nassuiaataa tamakkiisoq ilanngussaq 1-imi takuneqarsinnaavoq. Suliassap nassuiaataanit takuneqarsinnaavoq:

"Qulaajaasoqarnerani inatsisitigut ataataqarnani inuttut sunnerneqartarneq pillugu kiisalu inatsisitigut ataataqanngitsunut apeqqutinik inatsisitigut ataataqannginnermut attuumassuteqartunik suliarinninnissamik pisariaqartitsisunut nassuiaat aallaavigineqassaaq".

Qulaajaaneq ima suliarineqarpoq, suliassap nassuiaataani immikkoortut pineqartut imminnullu qanimut attuumassuteqartut, immikkoortup annerup ataatsip, ataatsimut allaaserinnittup toqqagaanik qulequtaqartup ataani allanneqartarlutik. Immikkoortut anginerit ataanni *uingasunik qulequtaaraqarlutik* takuneqarsinnaapput.

Qulaajaaneq manna taamaallaat inatsisitigut ataataqanngitsunut Kalaallit Nunaanni najugaqartunut tunngasuussasoq Meeqqanut Isumaginninnermullu Ministereqarfimmit erseqqissaatigineqarpoq.

Atuartup sammisamik paasinninnissaa pillugu, oqaluttuarisaanikkut inatsisitigullu tunuliaqutaasup naatsumik nassuiarnera aallarniutigineqarpoq.

Tunuliaqut

Qulaajaanermut matumunnga meeqqanut katissimangitsunik angajoqqaarlutik inunngortunut *inatsisitigut inissisimanagerup* Danmarkimi Kalaallit Nunaannilu siusinnerusukkut atuuttup *assigiinnngissusaa* tunuliaqutaavoq. Piffissami 1914-imiit meeqqat pillugit inatsisip Kalaallit Nunaannut atuuttunngortinnerata tungaanut, meeqqanut katissimangitsunik angajoqqaarlutik ingunngortunut ataataassutsip aalajangernissaa ajornarsimavoq. Kalaallit Nunaata Kitaanut 1963-imi tamanna atuuttunngorpoq, kiisalu Avannaanut Tunumullu 1974-imi atuuttunngorluni. Taamaasilluni ataataasutut pisussaaffiup, meeqqanut taakkualu anaanaannut aningaasaqarnikkut inatsisitigullu kinguneqartussap aalajangersarnissaanut inatsisitigut tunngavissaqarsimangilaq.¹

Kalaallit Nunaata tungaanit kissaatigineqartut malillugit inatsisitigut ataataqanngitsut (imaluunniit taakkua anaanaat kinguaaviluunniit) 1. juni 2014-imiit ataataassarsuisinnaanngorput. Taamaasilluni kimik ataataqarnertik aalajangiiffigitissallugu periarfissaqalerput – kingornussisinnaanngorlutik (toqusup qimatai kingornussassat naammassillugit suliarineqareersimangippata) kiisalu ataataamik kinguliaqutaannik kinguliaquteqalernissamat pisinnaatitaaffeqalerlutik.

Inatsisissatut siunnersuummut isumaliutissiissummi takuneqarsinnaasutut, inatsisitigut ataataqanngitsut *inuttut sunnigaanernut* sammititaasunik, ataataqarnani peroriartorsimanermi nalaanneqarsimasinnaasunut suliniuteqarfigineqarnissamik pisariaqartitsisinnaanerannik nassuerutiginninneruvoq.

Ane Sofie Hardenbergip atuakkiaani ”Ataatamik ilungersuutit”-ni siulequtsiussami ukiorpassuarni kulturikkut allaaserinnittartoq aaqqissuisuunerusorlu Jørgen Fleischer allappoq:

”Meeqqat ataataqanngitsut kalaallini inuiaqatigiinni takornartaanngillat. Piniartuunerup nalaani angutit amerlaqisut immami ajunaartarput. Aanaakkullu ernuttaminnik perorsaasarnerat nutaarsiassaannngilartaatq. Qangaanerusoq kinguaariit pingasut ilunnguami ataasiinnarmik initalimmi ataatsimoorlutik najugaqartarallarmata, utoqqartaasut perorsaasutut pingaaruteqarsimaqaat. Taamanikkullu ataataminnik iliarsuusut meeraqatiminnit qinngasaarneqartanngillat. Meeqqammi pisuussutiginnngilaa angunni toqusimammat.” .....

*”Sorsunnersuup kingulliup kingorna ukiuni sanaartorfiusuni angutit qallunaat inuusuttorpassuit Kalaallit Nunaannut tikerarput, taakku kalaallillu niiviarsissat akornanni nuannariittoqalersarpoq. Kulturikkulli aporaannerit peqqutigalugit attaveqatigiinnerit ilaat aserortarput, kalaalerlu arnaq kiserngoruttaraaq marluullugu qitornartik kisermaatilerlugu, amerlanertigullu meeraq anaanaminit aanaakkumini perorsarneqartarpoq.”*²

Kalaallit danskillu akornanni pissutsit nunasiaasimanermit malunniuteqarsimapput – sulilu taamaallutik – taamaattumik inatsisitigut ataataqanngitsutut inuunermi inuttut sunnigaanermut aamma pingaaruteqarlutik. Meeqqat katissimangitsunik angajoqqaarlutik 1914–1974-imi Kalaallit Nunaanni inunngorsimasat inatsisitigut inissisimanagerat pillugu oqaluttuarisaanikkut nassuiaammi taaneqartutut:

”Kalaallit Nunaat 1953 tikillugu danskit nunasiaatigaat, siullermik den Kongelige Grønlandske Handelimit kingornalu Grønlands Styrelsemit Københavnimiit allaffissornikkut aqunneqartoq. Kalaallit Nunaanni assigiinnngitsunik marlunnik eqqartuussisaaseqartoqaralarpoq, danskinut kalaallinullu innuttaasunut; siullertut taaneqartoq ilitersuutini il.il. allanneqartarpoq kingullerlu 1950-ikkut tikillugit annerusumik ileqqut malillugit

eqqartuussisaasiuvoq.” ^{1 Qapp. 6}

...

”Nunasiaataanerup nalaani Danmarkip kalaallit inerisimangitsutut kulturikkullu appasinnerusumik inissisimasutut isigai,” ^{1 Qapp. 7}

Periuseq

”Qulaajaaneq inunnik tarnip pissusaanik suliatigut naammattumik ilisimasalinnit aammalu Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiit isumaginninnerullu tungaasigut pissutsinik ilisimasalinnit suliarineqarpoq.

Qulaajaaneq inuit sulianut aalajangersimasunut ilisimasallit ataatsimut ilisimasaat misilittagaallu, inatsisitigullu ataataqanngitsunik apersuinernik ilallugu pisariaqarpallu inunnik inatsisitigut ataataqanngitsunik suliaqarsimasunik peqataatitsinikkut suliarineqassaaq. Qulaajaanertaaq misissuinernik allanillu Kalaallit Nunaanni Saammaateqatigiinnissamut Isumalioqatigiissitamit suliarineqartut pillugit inernernik ilaqartariaqarpoq”.

Qulaani suliassap nassuiaataani takuneqarsinnaasutut qulaajaanermi matumani pineqartoq sorpassuanik akoqartoq allaaserineqassaaq. Inatsisitigut ataataqanngitsut amerlaqaat assigiinngiaaqalutillu, inatsisitigullu ataataqanngitsuunerup pingaarutaa sunnerneqarnernit allanit, inuit ataasiakkaat peroriartornerminni inersimasutullu inuunerminni nalaattarsimasaannit immikkoortikkuminaappoq. Tamatuma saniatigut oqaluttuarisaanikkut, kulturikkut inuiaqatigiinnilu atugassarititaasut, ”inatsisitigut ataataqanngitsut” akornatsinniinnerannut tunuliaqutaasut ilapittuutaapput.

Kalaallit amerlaqisut sammisamit, inatsisitigut ataataqanngitsuunermit, inuttut misigisaqarsimapput, tamannalu misigissutsinik sakkortuunik pilersitsisarpoq. Taamaasilluni peqataasut tamarmik, aamma ilinniarsimasut misissuisorlu, pigiliutereerlugu isummertarnernit isummersuutinillu sunnerneqartussaapput. Misissuisup ataqatigiittunut allaaserineqartussaasunut ilaanera iluaqutissartaqarlunilu ajoqutissartaqarpoq. Misissuisoq kiffaanngissuseqarsinnaanngilaq. Akerlianilli kulturikkut, tarnip pissusaasigut inuiaqatigiinnullu tunngasutigut pissutsit sorpassuarnik akoqartut allaaserisinnaanissaannut tamakkuningga sukumiisumik ilisimasaqarnissaq piumasagaataavoq. Qulaajaanermik suliassap nassuiaataani tamanna eqqarsaatigineqareerpoq, misissuinerullu inunnit ilinniarsimasunit, Kalaallit Nunaanni pissutsinik ilisimasalinnit ingerlanneqarnissaa siunniussaalluni - *”nalinginnaasumik ilisimasatik misilittakkatillu”* akuutittussaallugit. Piviusorsioortuunissamut atatillugu periutsinut tunngasut unammillernartoqarput. Misissuisumik ”piviusorsioortumik ” avataaneersumik atuinissaq takorloorneqarsinnaagaluarpoq. Taamaassappat pineqartoq nunami pingajuusumeersusariaqassaaq, tamannalu ajornartorsiutinik allanik nassataqartussaavoq, qulaajaanerup sivisorujussuarnissaa akisunerujussuannagnissaalu ilanngullugit.

Misissuineq *naatsorsueqqissaarnertaqanngitsumik ilisimatusarnertut* ilusiligaavoq. Suliaqarfiit siusinnerusukkut annikitsuaraannarmik allaaserineqarsimasut misissussatillugit, imaluunniit peqquutit ataqatigiissut sorpassuanik akullit allaaseriniartillugit, naatsorsueqqissaarnertaqanngisumik ilisimatusarnerit atorneqarsinnaasarpud. Taamaasilluni *naatsorsueqqissaarnertalimmik ilisimatusarnerit* assignagit, pissutsit suugaluartut qanoq sunnuteqartiginerannut kisitsisiliinerit imaluunniit procentiliinerit erseqqivissut taaneqarsinnaasannigillat. Peqquutit ataqatigiissut sorpassuarnik akoqartut ataatsimoortumik isumaqalersinniarnerrannut naatsorsueqqissaarnertaqanngitsumik ilisimatusarnerni pitsaaqutaapput. Inuit

apersorneqartut mianeriniarlugit inuit ataasiakkaat misigisaannit assersuutininik saqqummiussisoqartanngilaq. Amerlassutsit allaaserinerat, soorlu *soqanngilaq* aamma *tamarmik* atorineqartanngillat. Kikkunnut tamanut atuuttumik pisoqartillugu, taarsiullugu allanneqassaaq ”Amerlanersaat”, inummullu ataatsimut atuuttumik pisoqartillugu ”Ataasiakkaat” allanneqassalluni.

Qulaajaaneq oqaluttuarisaanermi kingumut qiviarluni misissuineruvoq, qanorluunniit isumaqartinneqarnissamut periarfissaqarfiusoq. Inatsisitigut ataataqanngitsuunermi ajornartorsiutit pillugit oqallinneq aatsaat ukiuni kingullerni aallartippoq. Pineqartut amerlanersaat aatsaat inersimasutut inuunerminni kingusissukkut tamatuma inuttut, inatsisitigut kulturikkullu isumaanik oqaasinngortitsisinnaalersimapput. Oqaluttuarnerup pingaaruteqarnera aallaavigalugu isiginiaraanni, oqallinneq maanna ingerlasoq – misissuinerlumi namminermi aamma – ataasiakkaat meeraanermi kinaassutsiminnik ineriartornerminnik qanoq isiginninnerannut sunniuteqassaaq.

Qulaajaanermi paasissutissat atortunit allagaasunit, ilinniarsimasunik apersuinerit kiisalu inatsisitigut ataataqanngitsunik apersuinnikkut pissarsiarineqartut tunngavigineqarput. Paasissutissanik katersuineq aaqqissorniarlugu, apersuinerit malitassanik siumoortumik suliarinnittoqarpoq. Tamatuma saniatigut paasissutissat misissuisup attuumassuteqartutut siumoortumik nalilersinnaasimanngisaasa saqqummiunnissaannut periarfissaqartitsisoqarpoq.

”Inatsisitigut ataataqanngitsut” Kalaallit Nunaata Kitaani 1. juni 1963 *sioqqullugu* – Avannaani Tunumilu 1. juli 1974 *sioqqullugu* – katissimanngitsunik angajoqqaarlutik inunngorsimasutut nassuiarneqarput.

Eqimattakkaat tamaasa peqataasoqartillugit inunnik apersugassanik toqqaanissaq periarfissaanngilaq. Sulinnikkut isumalluutit nukissarisat eqqarsaatigalugit inatsisitigut ataataqanngitsut 10-20-t apersorneqarnissaat aalajangerneqarpoq. Naalakkersuisoqarfiup Ministeriaqarfiullu Nuummi Ilulissanilu innuttaasunik ataatsimiisitsisarnerini inuit apersugassat pissarsiarineqarput. Tamatuma saniatigut atuagassiami Sermitsiami ussasaarummik ilanngussisoqarpoq. Ataasiakkaat qulaajaaneq pillugu allanit tusagaqarnerat aqqutigalugu pissarsiarineqarput. 20-t sinnerlugit saaffiginnittoqassagalarpat, siulliullutik saaffiginnittut apersorneqarnissaat sioqqutsisumik aalajangerneqareerpoq. Saaffiginnittut ikinnerussagalarpata, inatsisitigut ataataqanngitsut facebookimi quppersagaatigut inuit apersorneqartussat pissarsiariniarneqarput. Tamannali pisariaqartinneqalinngilaq. Kalaallit Nunaanni nunap immikkoortuinit assigiinngitsuneersunik peqataasinarsinnaanissaa kissaataavoq. Kalaallit Nunaanni piffinni inuttussuttip assigiinngiaarnerujussua pissutigalugu tamanna pingaaruteqarpoq, aamma suliniuteqartoqassappat, tamatuma aaqqissuunnissaanut nunap pissusiatigut pissutsinut atatillugu tamanna pingaaruteqarpoq. Inuit apersorneqartut allaaserinerat inussiarnersumik takoqqarput.

Pissarsiniarneq toqqaanermi equngassutsinik pilersitsivoq. Inuit inatsisitigut ataataqanngitsuunermikkut annerusumik sunnertissimasutut misigisaqarsimasut, misissuinerit taamatut ittumut saaffiginnittuussasut isumaqartoqartariaqarpoq.

Inunnik Nuup avataani najugaqartunik apersuinerit Skype oqarasuaalluunniit atorlugu ingerlanneqartussaapput, peqataasumut suna periarfissaanersoq apequtaatillugu. Misissuisoq danskisuinnaq oqaluttuovoq, taamaattumik oqaloqatigiinnerit oqalutsimit nutserisumillu ilinniarsimasumit, peqqinnissaqarfimmi, ilanngullugu tarnip pissusaasigut nappaatilinnik sullissivimmi, sulinermigut annertuumik misillitagaqartumit nutserneqarsinnaasarpur. Inatsisitigut ataataqanngitsut qulaajaanerup siunertaa pillugu oqaatsitigut allakkatigullu apersuineq

sioqqullugu paasitinneqartarput. Akuersinermut nalunaarut atsiortarpaat, tak. ilanngussaq 4. Inuit apersorneqartut Nuup avataani najugallit eqqarsaatigalugit, akuersinermut nalunaarutip atsiorneqarsimasup assilineqarneranik nassiussinissaq ajornakusoortarpoq, taamaattumik tamatuma qaangiinnarnissaa isumaqatigiissutigineqartarluni. Paasissutissat inunnut ataasiakkaanut tunngasut, inunnut ataasiakkaanut tunngatinneqarsinnaasunngorlugit qulaajaanermi allanut ingerlateqqinneqanngillat.

Saammaasseqatigiinnissamut Isumalioqatigiissitap misissuinerisa inerneru qulaajaanermut ilaatinneqarnissaat suliassap nassuiaataani siunniussaavoq. Taamaattumik allattoqarfimmi pisortaq Steen Jeppson attaveqarfigineqarpoq. Saammaasseqatigiinnissamut Isumalioqatigiissitap utimut nalunaarpoq inatsisitigut ataataqanngitsut pillugit misissuineri suli naammassisimangimmata nalilersoqqissaarneqarsimanatillu, qulaajaanermut tapertaasinnaanani.

Allaaserinnittup suliamut atatillugu attaveqarfigisartagai kiisalu Isumaginninnermut, Ilaqutariinnermut, Naligiissitaanermut Inatsisinillu Atuutsitsinermut Naalakkersuisoqarfiup kaammattuutai tunuliaqutaralugit inuit ilinniarsimasut toqqartorneqarput. Ilinniarsimasunik inunnillu apersugassanik (inatsisitigut ataataqanngitsunik) toqqartuineq equngassuteqalersitsinani pisinnaanngilaq. Qulaani taaneqartutut inatsisitigut ataataqanngitsut innuttaasut akornanni ima amerlatigippit, Kalaallit Nunaanni inuit ikittuaraannaat pineqartoq pillugu inuttut misilittakkaminnik akulerussinatik oqaaseqarsinnaallutik. Inuit ilinniarsimasut ilinniakkamikkut tunulequtaat kalaallillu inuiaqatigiiviniq ilisimasaqarnerat tunuliaqutaralugit toqqartorneqarput.

Inatsisitigut Ataataqanngitsut Peqatigiiffianni siusinnerusukkut qitiusumik inissisimasut marluk, Tida Ravn aamma Anne Sofie Hardenberg ilinniarsimasutut ilaatinneqarput. Inatsisitigut ataataqanngitsut misissuineri "misissugaapput" peqatigisaanillu misissuinerup inerniliusnaanut atatillugu *soqutigisaqartuullutik*. Taamatut ataqatigiinneq avissaartinneqarsinnaanngilaq. Tida Ravn aamma Anne Sofie Hardenberg pineqartoq pillugu annertuumik ilisimasaqarput, taakkualu akuutinnagit misissuineq tamakkiisuussanani. Paasinernerulersitsiumalluni ilinniarsimasut tunuliaqutaat immikkoortumi immikkuullarissumi allaaserineqarput.

Suliassamut nassuiaammis takuneqarsinnaasutut, qulaajaanermut matumunnga misissuisup nammineq misilittakkani atortussaavai. Apersuineri ataasiakkaani suut saqqummiunneqarnerannut misissuisup inuttaata nammineq sunniuteqarsimanissanik isumaqassalluni tunngavissaqarpoq. Taamaattumik misissuisup naatumik allaaserineqarnissaa pissusissamisoorpoq:

Jacob Lindholm angutaavoq 44-nik ukiulik danskinik angajoqqaartoq. Danmarkimi inunngorpoq pingasunilli ukioqarnerminiit qulinik ukioqalernissani tikillugu angajoqqaani ilagalugit Kalaallit Nunaanni najugaqarluni. Jakob Lindholm nakorsatut ilinniarnerninik naammassigami, 28-nik ukioqarluni Kalaallit Nunaannut nooqqippoq. Nuummi nakorsiartarfimmi Dronning Ingridip Napparsimmavissuani 2002-miit 2007-imut ukiuni 5½-ini sulivoq, tassanilu almen medicin-imik nakorsatut immikkut ilisimasalittut ilinniarnini naammassivaa. Jacob Lindholm 2007-imiit 2014-imut Danmarkimi najugaqarpoq, tarnip pissusaanut nakorsatut psykiatrimik immikkut ilinniagaqarluni. Piffissami tamatumani Jacob Lindholm ilaqutaalu, ilaatigut Nuummi tarnip pissusaasigut napparsimasunut immikkoortoqarfimmi taartaagallarnermigut, Tasiilamilu imminnut toquttunik arfineq marlunnik tarnip pissusaasigut misissuisarnermigut Kalaallit Nunaannut attaveqartuaannarput. 2014-imi ukiaaneraniit december 2016 tikillugu Jacob Lindholm Kalaallit Nunanni tarnip pissusaasigut nappaatinut aqutsisutut nakorsaaneruvoq. 2017-imi januarimiit Jacob Lindholm namminersortutut sulivoq, Kalaallit Nunaannilu tarnip pissusaasigut

nappaatilinnut nakorsaanertut taartaagallartutut sivikitsumik sulisarluni. Suli Nuummi najugaqarpoq. Jacob Lindholm kalaallimik, danskimik ataatalimmik kalaallimillu anaanalimmik nuliaqarpoq. Taamatut inneratigut kalaallit kulturiannik paasinninnerulerpoq attaveqarfigisartagaalu amerlillutik. Jacob Kalaallit Nunaanniittut amerlanersaat assigalugit inatsisitigut ataataqanngitsunik ilaqutaqarpoq ilagisartagaqarlunilu.

Jacob Lindholmip danskiulluni angutaanera apersuinerit ilaannut sunniuteqarsimassasoq isumaqartoqartariaqarpoq. Kalaallini inuiaqatigiinni danskit kalaallillu akornanni kulturikkut aporfissaqartoqarsinnaavoq. Kikkut apersorneqartussatut sassarnerannut aporfissat taakku sunniuteqarsimasinnaapput. Aamma oqaloqatigiinnerup nalaani inuit apersorneqartut sunik qitiutitserusunnerannut taakku sunniuteqarsimasinnaapput.

Qulaajaanerup immikkoortua kingulleq inatsisitigut ataataqanngitsunut suliniutaasinnaasut pillugit siunnersuutitut tunngasuussaaq. Siunnersuutit taakku pitsaassuseqartuutinniarlugit, Isumaginninnermut, Ilaqutariinnermut, Naligiissitaanermut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalakkersuisoqarfiup ataani katsorsaanermik suliniutinit marlunnit maanna ingerlanneqartunit misilittakkat atornerqarput:

- 1) Angalaqatigiittartut – inersimasunik meeraanermi kinguaassiuutitigut atornerlugaanermikkut kingusissukkut kingunerlutsitsisunik katsorsaaneq aamma
- 2) Alliaq – angutinut arnanullu aapparisaaminnut atatillugu nakuusertarnermik kamanniartarnermillu ajornartorsiuteqartunut neqeroorut.

Inuit apersorneqartut allaaserinerat

Inatsisitigut ataataqanngitsut 17-it apersorneqartussatut pissarsiarineqarput. Tamarmik apersorneqarnertik naammassivaat. Tamatuma saniatigut paasissutissanik katersuinerup naammassereerneratigut inuit sisamat saaffiginnipput, taamaammallu qulaajaanermut peqataatinneqaratik. Inatsisitigut ataataqanngit 10-20-t apersorneqarnissaannik anguniagaqarnermut naleqqiullugu amerlassusaat tulluartaavoq.

Peqataasoq ataasituaq 1963-ip kingorna Kujataani inunngorsimavoq, ataatamili kinaanera aalajangertissimanagu, taamaattumik pineqartup peqataanissani uteriiserutigaa. Tamanna akuersaarneqarpoq, pineqartullu qulequttat nassuiaatigisai peqataasut sinnerisa nassuiaatigisaannit allaanerunngillat.

45-niit 67-inut ukioqarput. Agguaqatigiissillugulu 57-inik ukioqarlutik.

Nuummi Ilulissanilu innuttaasunik ataatsimiisitsinernit, inatsisitigut ataataqanngitsut ataataassarsiuinermik suliamik aallartitsinissamut pisinnaatitaaffeqalernerannik paasisitsiniaalluni ingerlanneqartut aqutugalugit peqataasut 15-it pissarsiarineqarput. Sinnerisa marluk misissuisoqarnera allamiit tusarsimavaat. Paasissutissanik katersereernerup kingorna saaffiginnittunit sisamaasunit, pingasut innuttaasunik ataatsimiisitsinerni misissuineq pillugu tusagaqarsimapput. Inuk ataaseq Sermitsiami ussasaarut tunuliaqutaralugu saaffiginnippoq. Ussasaarutip taama annikitsigisumik qisuariarfigineqarneranut mikivallaarnera takunngitsooruminarneralu pissutaanerugunarput. Misissuisup taanna nassariarlugulu

atuagassiaq marloriarluni misissortariaqarsimavaa.

Arnat 11/angutit 6 suaassutsimikkut agguataarnerivaat. Inuit apersorneqartut 10 Nuummi najugaqarput, tallimat illoqarfinni allani marlullu nunaqarfinni najugaqarlutik. Taamatut agguataarnerat illoqarfinni marlunni innuttaasunik ataatsimiisitsinerit aqutitigalugit apersorneqartut pissarsiarineqarnerannik nassuiaaserneqarpoq. Inuit apersorneqartut peroriartornerat isiginiaraanni, Kalaallit Nunaanni tamarmit (avannaanit, kujataanit, kangianit kitaanillu) aggerfeqarlutik siammasissuseqarnerat pitsaneroqaaq. Kalaallit innuttaasut annertuumik noorarsinnaassuseqarnerannik tamanna takutitsivoq, nunaqarfinniit illoqarfinnut kiisalu illoqarfinniit Nuummut noorartaramik. Pingasuinnaat Nuummi peroriartorsimapput. 13-it annerusumik nunaqarfinni peroriartorsimallutik. Nunap immikkoortuinut agguataarsimanerat ataatsimut isigalugu naammaginartutut isigineqarpoq. Inuit apersorneqartut tamarmik Kalaallit Nunaanni inunngorsimasumik anaanaqarput. 16-it Danmarkimeersumik – ataaseq Kalaallit Nunaanneersumik – ataataveqarlutik. Amerlanersaasa ataartik ilisimasaqarfiginngilaat, annikitsuaraannarmilluunniit ilisimasaqarfigalugu. Qulit kalaalivittut imminnut isigipput. Arfineq marluk imminnut danskinit kalaallinillu akusaasutut isigipput – imaluunniit namminneq inuiaassusertik qularutigalugu.

Qarasaasiatigut atortoqannginneq imaluunniit internettikkut attaveqarnerup ajorpallaanera/akisuallaanera pissutigalugu inuit apersorneqartut Nuup avataani najugaqartut televideo atorlugu oqaloqateqarnissamut periarfissaqanngillat. Taamaattuumik inunnik taakkuninnga apersuinerit oqarasuaatit atorlugit ingerlanneqarput.

Amerlanersaat marluinnik oqaaseqartuupput (qallunaatut/kalaallisut). Sisamat apersorneqarnerminni oqalutseqarusupput. Inatsisitigut ataataqanngitsut kinguaariinnit Kalaallit Nunaanni meeqqat danskisut ilinniartinneqarnissaannik oqartussat salliutitsinerisa nalaanneersuupput. Tamatuma saniatigut innuttaasunik ataatsimiisitsinermut takkuttut misissuillunilu apersuinerit eqqarsaatigalugit equngassutsinik pilertoqartarsimanissaa takorloorneqartariaqarpoq. Immaqa ilaat kalaallisut oqalunnerusut, oqaatsitigut aporfik pissutigalugu innuttaasut ataatsimiinnerannut misissuinnermullu takkussimangillat (innuttaasut ataatsisinneranni oqalutseqartoqarnissaa nalunaarutigineqarpoq). Naggataagullu ilinniagaqarnermut inuttutllu nukissaqassutsimut atatillugu salliusoqarsimanissaa ilimagineqartariaqarpoq. Inuit inuttut nukissaqarluartut allanit amerlanerusut innuttaasunik ataatsimiisitsinernut peqataasarnerat, apersuillunilu misissuinnernut sassartarnerat naatsorsuutigineqartariaqarpoq. Kalaallit Nunaanni marluinnik oqaasillit ilinniagaqarnissamut periarfissagissaarnerupput, inuillu apersorneqartut apersorneqarnerminni qallunaatoorsinnaasut amerlanerunerannut tamanna tapertaasimassasoq isumaqartoqartariaqarluni.

Suliamik ilinniagallit allaaserinerat

Amalia Lyng Pedersen 1965-imi inunngorpoq Sisimiunilu peroriartorsimalluni. Amaliap Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiinni pissutsit tunniusimaffiguarsimavai. Tarnip pissusaanik ilisimasalittut psykologitut ilinniarsimavoq. Amalia kommunit ilaqutariinnik sullissiviini, kiisalu tarnikkut nappaatilinnik sullissinermi inuusuttunut psykologitut sulinerminit misilittagaqarpoq. 2010-miilli Nuummi namminersortutut psykologitut sullissiveqalerpoq. Amalia qulequttat nipangiutiinnartakkat, soorlu imigassamik atornerluinnermut, tarnikkut nappaateqarnermut, inissiisarfirmut inissitaanermut tunngasut pillugit atuakkanik oqaloqatigiinnermut iltersuutaasunik atuakkiorsimavoq. 2015-imi Australiamut

angalavoq, nunap inoqqaavinut atatillugu suleriaatsimi oqaluttuartitsisarneq qitiutillugu. Amaliap suliaminut atuagarsornikkut isiginninnera periutsinik katsorsaanerup inuunermit aallaaveqarnissaanik, inuup pissusiani tarnikkut pissutsit sunneqatigiittarnerannik ataqatigiissutsinillu paasinninnermik aallaaveqarpoq, kiisalu suleriaatsimit oqaluttuartitsinerup tunngavigineqarnissaanik aallaaveqarluni.

Tida Ravn inatsisitigut ataataqanngitsuvoq. Inatsisitigut ataataqanngitsut peqatigiiffiannut (maanna atorunnaartumut) suliniuteqartuuvoq siulittaasuusimallunilu. Inatsisitigut ataataqanngitsut sinnerlugit ukiorpassuarni oqaaseqartartuuvoq, inatsisitigullu ataataqanngitsut facebookikkut attaveqaataanni maanna 309-nik ilaasortaqtartumi suli peqataalluni. Tida Ravn ukiut ingerlanerini kalaallit politikerit qanimut oqaloqatigisarpari, inatsisitigullu ataataqanngitsut amerlaqisut attaveqarfigisarlugit. Tusagassiortutut ilinniarsimavoq maannalu akunniliulluni sullissinnermik attaveqatigiinnermillu suliaqarluni namminersortuuvoq.

Finnur Eldevig savalimmiormiumik ataataqarpoq kalaallimillu anaanaqarluni. Savalimmiuni inunngorsimavoq, ilaqtanilu Kalaallit Nunaannut Sisimiunut nooqatigalugit, tassanilu peroriartorluni. Finnur Aasianni ilinniarnertuunngorniarfimmi atuarpoo, kingornalu Danmarkimi nakorsatut ilinniarluni. Kalaallit Nunaanni nakorsatut ukiuni 10-ni sulisimavoq. Finnurip ilaqutaasalu arlallit ataaminnik savalimmiormiusunik attaveqalernissaannut ikiuisimanagerat nalinginnaasumik ilisimaneqalermat, Finnurip nakorsatut inuinnartullu inatsisitigut ataataqanngitsut amerlaqisut attaveqarfigisarsimavai.

Anne Sofie Hardenberg atuakkamut "Ataamnik Ilungersuutit"-nut atuakkiortuuvoq. "Ataataqanngitsut Kattuffiat"-ni siulersuisunut ilaasortaavoq. Kalaallit nerisassiasaataat atorlugit iganermut ilitsersuutinut atuakkiortuuvoq. Nunat Avannarliit Siunnersuisoqatigiivisa ataanni Kalaallit Nunaat sinnerlugu Avannaamioqatigiit Nerisassaataat Nutaat pillugit ambassadøriuvoq. Inuttut saqqumilaartutut, pineqartullu oqallisigineqalerneranut peqataasimasutut Anne Sofie inatsisitigut ataataqanngitsunut amerlaqisunut attaveqartarsimavoq.

Ellen Magnussen 1968-imeersuuvoq. Kalaallit Nunaanni inunngorsimallunilu peroriartorsimasuuvoq. Inunnut Siunnersortitut ilinniarsimasuuvoq. Taamanikkut Nuuk Kommuneusumi meeqqanut inuusuttunullu immikkoortoqarfimmi suliffissarsiuussisarfimmilu sulianik suliarinnittutut ukiorpassuarni sulinermigut misilittagaqarpoq, Ellen Magnussen Isumaginninnermut, Ilaqutariinnermut, Naligiissitaanermut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalakkersuisoqarfimmut (taamanikkut Ilaqutariinnermut Pisortaqarfiusumut) 2006-imi nuuppoq. Ilaqutariinnermut immikkoortoqarfimmi maanna immikkoortoqarfimmi pisortaavoq. "Angalaqatigiittartut", - inersimasut meeraanerminni kinguaassiuutitigut atornerlugaanermikkut kingusissukkut kingunipiloqartitsisut katsorsarnerannik suliaqartut pilersinneqarnerat Ellen Magnussenip siuttuuffigaa, sulilu akisussaaffigalugit.

Torben Weyhe Ilaqutarinnermut, Naligiissitaanermut, Isumaginninnermut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalakkersuisoqarfimmi immikkut ittumik siunnersortaavoq. Alliaq-mut angutitut arnanullu aappaminut atatillugu nakuusertarnermik kamanniartarnermillu ajornartorsiuteqartunut neqeroorutaasumut atatillugu siunnersortaalluni, Torben Weyhe suliniummut aqutsisuusimavoq.

Julie Edel Hardenberg Kunstteorimi akunniliullunilu sullissinnermut Cand. Phil-iuvoq. Julie Edel Hardenberg Nuummi 1971-imi inunngorpoq, tassanilu anaanani kalaaliusoq, aanaani aatanilu, angaakkuni ajanilu najugaqatigalugit peroriartorluni. Kalaallisut oqaluttunik atuaqateqarluni atuartuuvoq. Ataatanii danskiusoq 17-inik ukioqarluni nammineq suliniutigisaminik attaveqarfigaa. Kinaassutsini kikkunnit kingoqqisuuneq pinnagu oqaatsit kulturilu aallaavigalugit nassuiartarpaa. Kinaassuseq, kulturi oqaatsillu

qulequtaralugit piffissamit nunasiaataareernerup kingornaneersumit isiginnilluni assilialortartutut eqqumiitsulioruuvooq. Tamatuma saniatigut qulequttat eqqarsartaatsikkut nunasiaateqarnermut kulturikkullu ilaalivitsitsinermut tunngasut kiisalu Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiinnut akuulersarnerit qanoq pissuseqarneri soqutigisarai. Pikinnaveersaammik atillugu qilertakkamik, illua'tungaani kalaallit erfalasuannik illua'tungaani danskil erfalasuannik mersukkamik eqqumiitsuliaq tusaamaneqaataasa ilagaat, - eqqumiitsuliaq marloqiusaanermut, akunnattoornernut, avissaartuunnernut, ileqqunut, kiffaangissuseqarnermut, pinngitsaalineqarnermut toqqaanermullu tunngasoq.

Inuk Borup-Nielsen Kalaallit Nunaanni inunngorsimallunilu peroriartorsimasuuvooq (1965-imi inunngorluni). Aasianniit Nuummumut 18-inik ukioqarluni nuuppoq. Inuk Nuummi Ilinniarfissuarmiit ilinniartitsisutut ilinniarsimasuuvooq, Nuummilu ilinniartitsisutut sulisimalluni, tamatuma kingorna tarnip pissusiinik ilisimasalittut psykologitut ilinniarpoq. Inuk ukiuni arfineq marlunni PPR-imi psykologitut sulivoq. Psykologitut sullissivimmi namminersortumi Inuk 2008-miilli sulilerpoq. Ilanngullugulu "Inersimasunut meeraanermi kinguaassiuutitigut atornerlugaanermikkut kingusissukkut kingunerlutsitsisunut angalaqatigiittartunut" Inuk peqataasimavoq.

Johanne Banke Thorup Sermersuup eqqartuussiveqarfiani aqutsisutut eqqartuussisuuvooq. Kalaallit Nunaanni inunngorsimallunilu peroriartorsimavoq. Johannne Banke Thorup nammineq inatsisitigut ataataqanngitsuuvooq, meeraanermiilli angut ataatarigunakkani nalunngilaa. Kredsrettimi saqitsaanermik sulianik immikkut ittumik eqqartuussivimmi eqqartuussisoqatigiinnut aqutsisup Johanne Banke Thorup suleqatigalugu inatsisitigut ataataqanngitsunik suliat Sermersooq Kredsrettimut suliaassiisutigineqartut siulliit arlaqaqisut suliarisimavaat.

Inuiaqatigiit isummertarnerat

"Inatsisitigut ataataqanngitsut pillugit kalaallit inuiaqatigiit piffissap ingerlanerani isummertarnerat".

"Inatsisitigut ataataqanngitsut, inatsisitigut ataataqanngitsuunermik kinguneranik ajornartorsiuteqalersimasut kalaallinit inuiaqatigiinnit, ilanngullugit isumaginnittoqarfimmit peqqinnissaqarfimmillu qanoq pineqartarsimanersut tapersorsorneqartarsimanersullu".

Inatsisitigut ataataqanngitsut kalaallinit inuiaqatigiinnit qanoq isummerfigineqartarsimanersut qanorlu tapersorsorneqartarsimanersut – atortussat allattugaasut kiisalu ilinniarsimasunik apersuinerit ilaatigut tunuliaqutaralugit allaaserineqarsinnaavoq, saniatigulli tulleriinnilersugaasumik suliariuminaalluni. *Misigisimasaq* inatsisitigut ataataqanngitsut misigisimasaat ajornaannerusumik allaaserineqarsinnaavoq. Inuttut sunnigaanissamat misigisimasaat annerpaamik pingaaruteqarsimasinnaavoq.

"Meeqqat Kalaallit Nunaanni 1914-1974-imi katissimanningsunik angajoqqaarlutik inunngorsimasut inatsisitigut inissimanerat pillugu oqaluttuarisaanikkut nassuiaat"-mut atuakkiortut inatsisitigut ataataqanngitsunik arlaleriarlutik ataatsimeeqateqartarsimapput oqaloqateqartarlutillu. "Inatsisitigut assigiinngitsumik inissimanermut *maleruagassat* tunuliaqutaliisuunerarpaat, taamaasillutillu assigiinngisitsinermut tunngavissiillutik, *inoqataanermili qisuariaatit* ajornartorsiutinik siullerpaatut nassataqarput." ¹ Allatut oqaatigalugu, inoqatitsitsinnik susassareqatigiinnitsinni annerpaamik sunniisoqartarpoq.

Atuakkiortut allamik tikkuagaqarput, inatsisitigut ataataqanngitsut kalaallinit inuiaqatigiinnit qanoq isummerfigineqartarsimanerannik qanorlu pineqartarsimanerannik kingumut qiviarluta naliliinitsinni isiginiartariaqakkatsinnik: *"Oqaluttuarineqartut amerlaqisut nalitsinni oqaluttuarisaanermik imaqarput, "uersakkat" kalaallini inuiaqatigiinni qanoq isigineqarnerannik qanorlu pineqartarnerannik takutitsisut". Ajornartorsiutit assigisaat piffissami pineqartumi danskini inuiaqatigiinni nalinginnaasumik atugaapput."*¹

Inunnit apersorneqartunit paasissutissat

Inuit apersorneqartut amerlanersaat annerusumik minnerusumilluunniit "allaanerusutut" inuiaqatigiinnilu nikanarnerusutut misigisarsimapput. Amerlasuut pingaartumik meeraanerminni inuusuttuaanerminnilu "avataaniitineqartutut" misigisarsimapput, nalinginnaasumillu nikassaarpalaartumik isummerfigineqartarsimallutik. Arlallit oqaatigaat namminneq inatsisitigut ataataqanngitsuunertik pissutigalugu allanit nalinginnaasumik silassorinnginnerusutut isigineqartarsimallutik. Ataasiakkaat oqaluttuaraat ilinniakkaminnik naammassinninnerminni imaluunniit allatigut iluatsitsisimagaangamik nikassarneqartarsimallutik imaluunniit illaatigineqartarsimallutik, inatsisitigummi ataataqanngitsuummata taamatut angusaqarnissaat naatsorsuutigisarsimannginnamikku. Ataasiakkaat oqaluttuaraat nivarsiaqqat inatsisitigut ataataqanngitsut qorsunnik qalersaqartartussaasimasut, ilisarineqarsinnaaniassagamik.

Amerlanersaasa pineqartup tamarmi nipangiutiinnagaanera, kiisalu imminerminnut ilaquuttaminnullu annertuumik kanngusuutissaanera misigisarsimavaat. Taamaattumik amerlaqisut ajornartorsiutitik pillugit oqaloqateqarsinnaasimangillat, arlallillu ataartatik pillugu paasissutissanik piniarlutik anaanaminnik oqaloqateqarsinnaasarsimanatik. Upperisarsiornerup kalaallinilu inuiaqatigiinni ileqqut sakkortuut imminnut ataqatigiinnerat ataasiakkaat oqaluttuaraat. Kimut katinnissaq angajoqqaanit annerusumik akuersissutigineqartartoq oqaluttuaraat. Kinguaassiuutitigut atoqatigiinneq, pingaartumillu katissimatinnani atoqatigiinneq annertoqisumik nipangiutiinnagaasarpog ilaqtariinnillu kanngusuuteqalersitsinnaalluni. Arnat danskinut sulisartunut, aasaanerani Kalaallit Nunaannut tikittartunut pulaartartut "barakkat arnaannik" aamma "umiarsuliviup arnaannik" taaneqartarput. Taamatut nikanarnerusutut misigititsineq meeqqanut ingerlateqqinneqartarpoq. Arlallit oqaluttuaraat allat isumaqartut katissimanngitsunik angajoqqaanertik kanngusuutigisariaqaraat.

Amerlanersaasa oqaluttuaraat ukiut kingullit 20-t allanngortoqarsimasog, pineqartoq maanna ammaffigineqarnerulerluni, amerlaqisulli inatsisitigut ataataqanngitsuunertik ammasumik oqaluuserisinnaanagu misigisimapput, allat imminerminnik naliliinissaat ernummatigigamikku. Tamanna pillugu immikkoortoq tulliuuttoq takuuk.

Amerlasuut oqaluttuaraat ikiortissarsiorinissamat qamuuna tarnikkut aporfissaqartarsimanerarlutik, peqatigisaanillu nammineersinnaasariaqartutut misigisarlumallutik. Taamaallaat ataasiakkaat inatsisitigut ataataqanngitsuunertik tunuliaqutaralugu tarnikkut ajornartorsiuteqarnerminnut ikiortissarsiorsimapput. Taamatut ilioraangamik qanorluunniit ittumik ikiorneqarsinnaasimangillat. Ataasiakkaat oqaatigaat ikiortissarsiorsimanatik, taamatut pisariaqartitsisutut misigisimannginnamik. Amerlanersaasa oqaluttuaraat tarnikkut ajornartorsiutitik inatsisitigut ataataqanngitsuunerminnut attuumassuteqarsinnaasut aatsaat inersimasutut inuunerminni kingusissukkut maluginialersimallugu, siusinnerusukkullu ikiortissarsiorsimannginnerminnut tamanna pissutaaqataasog.

Amerlasuut inersimasutut inuunerminni siusissukkut ataataamik ujarneranut pisortat oqartusaasuinut

ikiortissarsiorsimapput, itigartitaaginnartarsimallutilli. Arlallit oqaluttuaraat danskit nalunaarsuiffiinit paasissutissanik pissarsiniarnerminni ajornartorsiutinik nalaataqartarsimallutik, tamatumalu allaanerusutut nalikinnerusutullu misigisimanermik sakkortusisitsisimasoq.

Paasissutissat inunnit ilinniarsimasuneersut pissarsiffinnillu allaneersut

Tida Ravn oqaluttuarpoq kalaallini inuiaqatigiinni katissimanani meerartaarneq annertuumik kanngusuuteqalernermik inuiaqatigiinnilu ajattugaanermik kinguneqartartoq. Kingornagut assigiinngisitsineq aamma meeqqanut tuttarpoq. Tida Ravn oqaluttuarpoq meeqqat amerlaqisut allat kukkunerinut pisuutitaasartut, katissimanngitsunillu angajoqqaaqarnertik pissutigiinnarlugu ajortumik pineqartarlutik. Inatsisitigut ataataqanngitsut oqaluffimmut palasimit iseqqusaasimannginnerannut assersuutissaqarpoq. Aammattaaq niuertorutsit arnat katissimanatik meerartaartut kalaallisuuinik ikuallaasarmerannik nujaannillu kipisarsimanerannik assersuutissaqarpoq. Ilaqutariit tamatumunnga periarfissaqartut arnaq naartusoq allamut aallartittarpaat, meeqqallu allamut inissinneqarnissaa isumagisarlugu, taamaasilluni arnap katissimanani naartusimanera isertuunneqarsinnaassammat. Inissiiertigut taakkunatigut, kingorna oqartussanit nakkutigineqanngitsutigut, meeqqat isumaginninnikkut atugarlioqalutik peroriartorsinnaasarsimapput, kannguttaatsuliorfineqartarnerannullu assersuutissaqarluni.

Inatsisitigut ataataqanngitsut pillugit kalaallit inuiaqatigiit isummertarnerat taakkuninnga qanoq pinnittarnerat kristumiussutsimit danskillu isumaginninnermut inatsisaannit annertuumik sunnigaapput. Nunasiaatinngorneq sioqqullugu ilaqutariit tamarmik meeqqanik isumaginnittuunerat pissusissamisuginnarpoq. Kristumiussutsip eqqunneqarnerata kingorna meeqqat katissimanngitsunik angajoqqaaqarlutik inunngortarnerat isiginerlugaalerpoq. Isummertarnek "Tyskit qitornaat", sorsunnersuup kingulliup nalaani tyskimik ataataqarlutik skandinaviamiumillu anaanaqarlutik naartuulersut pillugit Skandinaviamiut isummertarnerannut Tida Ravnip assersuuppaa.

Tida Ravnip erseqqissaatigaa inatsisitigut ataataqanngitsut katissimanngitsunik angajoqqaaqarlutik inuusimanerat tassarpiaasoq ajattugaanermik kalaallinillu inuiaqatigiinnit avataaniitinneqarnermik kinguneqartartoq. Ataataasoq amerikamiuppaa, danskiuppaa kalaaliuppalluunniit ajortumik pinninneq aallaavittut assigiippoq. Inuiaqatigiinni mikisuni, kikkut tamarmik imminnut ilisarimatillugit, annerusutigullu kikkugaluartulluunniit pillugit tamarmik tamanik ilisimasaqartillugit, toqqortorneq ajornartarpoq. Ernereernerup kingorna meeqqap katissimanngitsunik angajoqqaaqartup inunngorsimanera nalunaarutigissallugu ernisussiortoq allalluunniit pisussaaffeqarput. Kingorna anaanaasoq eqqartuussivimmut aggersarneqartarpoq, kimillu kinguaassiuutitigut atoqateqarsimaneranik killisiorneqartarluni. Ataataasup aalajangernissaa siunertaralugu ataataassarsiuineq qitiutinneqartanngilaq, aningaasatigullu pilersugaanerup qulakkeerneqarnissaa qitiutinneqartarluni. Anaanaasoq angutit aqqinik taasisinnaappat, tamatumunngaluunniit sapiissuseqarpat, angutit illoqarfimmi suli najugaqarnerat apeqquataatillugu eqqartuussivimmut aggersarneqartarput. Eqqartuussivik marlunnik apeqquteqarsinnaatitaavoq. Angut arnamik pineqartumik kinguaassiuutitigut atoqateqarsimanersoq, aamma meeqqamut tapiissutinik akiliisarnissani kissaatigineraa. Angutit arlallit tapiissutinut akiliisarnissamut akuersisarnerat pillugu Tida Ravn assersuutissanik ilisimasaqarpoq, anaanaasorli ataasiinnarmut pissarsisarpoq, (sinneri naalagaaffiup karsianut nakkartarlutik).

Pilersuinnermut tunngaviumut atatillugu ilaqutariinnut ajornartorsiutinik nassataqarajuttarpoq, tamannalu anaanaasup assuarineqaatigisinnaavaa. Inatsisitigut ataataqanngitsut amerlasuut

aningaasaqarnikkut artukkiinertik pissutigalugu ajattugaasutut ilaquitariinnullu ajornartorsiutaasutut misigisimasarput. Ajattugaaneq avataaniititaanerlu meeqqat meeraanertik tamaat inersimasuunertik tikillugu misigisarpaat.

Inatsimmik 2014-imi allannguineq sioqqullugu inatsisitigut ataataqanngitsut kalaallini inuiaqatigiinni ikiorneqarsinnaasimangillat. Ikittuaraannaat ajornartorsiutitik pillugit saaffiginninnissartik eqqarsaatigigaat Tida Ravnip oqaatigaa. Ikinerpaaginaat inatsisitigut ataataqanngitsuunertik pissutigalugu ajornartorsiuteqarnertik oqaasinngortissinnaavaat. Ajornartorsiornermut sakkortuumik ersiutit imaluunniit isumaginninnikkut ajornartorsiutit pissutigalugit saaffiginnittut amerlanertigut itigartitaasarput. Amerlasuut ataatavimminnik ujarlernermit ikioqqullutik isumaginnittoqarfimmut saaffiginnittaraluarput, itigartinneqartarlutilli. Tarnikkut ajornartorsiutit pissutigalugit peqqinnissaqarfimmut saaffiginninnermi, inatsisitigut ataataqanngitsut tunniutiinnarfigineqartarput. Psykologimit katsorsagaanissamut assigisaannulluunniit kalaallini inuiaqatigiinni atugassiissutit ikippallaarnerat ajornartorsiutaavoq.

Inatsimmik 2014-imi allannguinerup kingorna ataatassarsiuussinermik suliamik aallartitsisoqarsinnaalerpoq, amerlaqisulli ataartik pillugu paasissutissat tamaasa namminneq saqqummiutissagitik Tida Ravnimut oqaluttuarsimapput. Tamanna amerlaqisunut ajornartorsiutaasimavoq, ataatamik kinaassusaa pillugu paasissutissanik ikittuinnarnik peqartaramik. Ataataasup kinaassusaata aallaqqaataaniilli aalajangerneqarsimasanninnera tamatumunnga pissutaaqataavoq. Tamatuma saniatigut pisut ilaanni paasissutissat Hans Hedtoftip 1959-imi umiuneratigut annaaneqarsimapput.

Inatsisitigut ataataqanngitsut ikiorneqarnissamut tamatigut saaffissaqartarsimannngitsut Tida Ravnip oqaatigaa. Saaffissaqarnissaq amigaatigisimavaat.

Anne Sofie Hardenberg oqaluttuarpoq, meeqqat katissimannngitsunik angajoqqaartut siusinneursukkut soqutigineqaratik isiginiarneqartartut – allaat suunnngitsutut isiginiarneqartarlutik. Isumaqarpoq ajoqersuisut avataaneersut Hans Egedep nalaaneersut, upperisarsiornermik aallaaveqarlutik isiginnittaaseqartut, kalaallit sorpassuarnut, ilanngullugit meeqqanut katissimannngitsunik angajoqqaartunut, isummertarnerannut annertuumik sunniuteqartarsimasut. Isumaqarpoq taamatut isummertarneq piffissap ingerlanerani allanngorsimasoq.

Anne Sofie Hardenberg oqaluttuarpoq inatsisitigut ataataqanngitsut amerlaqisut nammineertussaanertik sungiusimaannaraat, allanillu ikiorneqarnissartik annikitsuinnarmik naatsorsuutigisarlugu. Pisortat oqartussaasuinut ikioqqulluni saaffiginnittarnerit ikittuinnaanerannut tamanna pissutaasinnaavoq. Aamma inatsisip nutaap atuutilernerata kingorna kredsrettinit ikiorneqarnissaq ajornakusoortutut amerlaqisunit suli misigineqartartoq oqaatigaa. Tamatuma saniatigut kannigusunneq amerlaqisut suli artorsaatigisarpaat, ataataminnillu taassumalu ilaquitaanit qanoq isigineqarnissartik annilaanngatigisarlugu. Ajoqutaasutut ataatamillu ilaquartaavinik ”aseruisutut” pasineqarnissartik ersissutigisarpaat.

Eqqartuussisup aqutsisuusup, Johanne Banke Thorupip meeraanerminit eqqaamavaa inatsisitigut ataataqanngitsut taakkualu anaanaat ataatsimooqatigiinnit immikkoortitaasartut. Akuerisaaneq inooqataanermit tarnikkullu pissutsinut pingaaruteqarpoq. Inuiaqatigiinni mikisuni ataatsimooqatigiinneq pingaaruteqarpoq, aamma aningaasaqarnikkut pissutsit pissutigalugit, ilaatigullu pisanik agguaqatigiittarnermik pissuteqartumik. Kredsrettini ataatassarsiuinermik sulianut atatillugu tusartakkaminit misigisartakkat arlallit ilisarinnavaai.

Ellen Magnussenip, Isumaginninnermut, Ilaqutariinnermut, Naligiissitaanermut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalakkersuisoqarfimmi immikkoortoqarfimmi pisortap, 70-ikkunni kalaallini inuiaqatigiinni inatsisitigut ataataqanngitsut pitsaanngitsumik isummersorfigineqartartut meeraanerminit eqqaamavaa. "Uersakkanik" taaneqartarput. Taamatut taaneqartarnerat nikassaarpasissuuvoq. Amerlaqisut "uersakkanik" taagorlugit uumisaarneqartartut Ellen Magnussenip eqqaamavaa. Assigisaanillu inersimasut ittooruteqanngivillutik killissanillu qaangiillutik meeqqat angajoqqaavi pillugit apersuisartut. Taamanikkut Kalaallit Nunaanni inuit oqartussaataasut (palasi, nakorsaq, kærneri) annertoqisumik sunniuteqartarput. Meeqqat katissimanngitsunik angajoqqaaqarlutik inunngorsimasut kuisinnissaat palasimit ajornakusoortutut isiginiarneqartartoq Ellen Magnussenip oqaluttuaraa.

Psykolog Amalia Lynge Pedersenip meeraanerminit inuusuttuunerminillu eqqaamavaa, "uersagaaneq" aamma "uersakkamik" meeraqarneq inuit ilaannut kanngusunermik kinguneqartartoq. Ilaat uumisaarneqartarput assigiinngisitsinermillu nalaataqartarlutik. Oqaaseq "uersagaq" erseqqissumik nikassaarpaluttumik nipeqarpoq. Amaliap oqaatsit "uersagaq" aamma "inatsisitigut ataataqanngitsut" assigiinngitsutut isigivai.

Psykolog, Inuk Borup-Nielsen oqaluttuarpoq inatsisitigut ataataqanngitsuuneq ukiorpassuarni nipangiutiinnagaasarsimasoq, pisunilu amerlaqisuni tamanna inatsisitigut ataataqanngitsunut taakkualu ilaqutaannut kanngusuutissaqartutut misiginermik kinguneqartartoq. Inuk Borup-Nielsenip meeraanerminit inuusuttuunerminillu eqqaamavaa arnanut angutinik avataaneersunik ilaqartartunut kanngusaarutaasunik oqariartaaseqartoqartartoq. Arnat "Barakkipia"-nik aamma "Havnepia"-nik taaneqartarput. Oqariartaatsit arnat angutinik nunanit assigiinngitsuneersunik utaqqisaqarnerannut tunngasuusarput. Arnanut isummersuutit amerlanertigut meeqqanut amerlaqisut katissimanatik meerartaarisimasaannut ingerlateqqinneqartarput. Inatsisitigut ataataqanngitsut namminneq tusagassiuutitigut saqqummertalermata ajornartorsiutit aatsaat naleqquttumik oqaluserineqaralerput.

Nakorsap, Finnur Eldevigip ataataata savalimmiormiuusup, Finnurip qatanngutaanut angajullernut, Sisimiuni 1967-imi 1968-imilu anaanaminnit kalaaliusumit erniarineqartunut ataataatitaanissani sorsuutigisariaqarsimavaa. Taamanikkut inuiaqatigiit isumaqarput, sulisartut tikisitat sulissasut, tamatumalu saniatigut najukkami innuttaasunut akuliutissanatik. Sisimiuni palasip inuillu oqartussaasut allat ataataassutsimut periarfissat itigartitsissutigisimavaat. Taamaattumik Finnurip ataataa Nuuliarpoq Landshøvdingimullu sassarluni. Ataataatitaanissani aalajangiiffigineqartinnagu aniumasimannigilaq!

Immikkoortoqarfimmi pisortap, Ellen Magnussenip oqaatigaa, kommunimi naalakkersuisoqarfimmilu inunnik siunnersortitut sulinermini, inummik inatsisitigut ataataqanngitsuunini tunuliaqutaralugu ikiorneqaqqulluni saaffiginnittumik naammattuuisimannigisaannarluni. Kommunimi sulianik suliarinnittutut sulinermini, innuttaasunut inatsisitigut ataataqanngitsuunertik tunuliaqutaralugu kinaassutsiminnik ajornartorsiuteqartunut arlaleriarluni attaveqartarsimavoq. Assersuutigalugu danskisut isikkoqarnertik, danskisulli oqalussinnaanginnertik, kiisalu ilaqtutamik sinneri assigalugit kalaallinit inuiaqatigiinnit sorlaqartutut misigisinnaanginnertik ajornartorsiutitut isigivaat. Pisuni taamatut ittuni innuttaasoq suliffeqannginnini pissutiginerullugu kommunimut saaffiginnittarpoq, taamaattumillu suliffeqaleqqinnissaa qitiutinneqartarluni, tarnikkullu pissutsit annerusumik tikeqqinneqassanatik. Amerlasuut imigassamik atornerluineramik ajornartorsiuteqarput, tamannalu atornerluinermit katsorsagaanissamut periarfissaqalersitsisarpoq. Kalaallit Nunaanni tarnikkut ajornartorsiutinut ikiorneqarnissap nalinginnaasumik ajornakusoornera pissusiviusut ilaagaat, taamaattumik atornerluinermit katsorsagaanissaq pineqartinnagu, tamatuma annertunerusumik iserfiginissaa

isumaatsuliornerusarpoq.

Psykolog, Amalia Lynge Pedersenip psykologit sulinermini "inatsisitigut ataataqanngitsuuneq" saffiginninnermut pissutaasutut naammattoornikuunngilaa, ukiunili kingullerni sullitaqartarpoq allanik pissuteqartumik aggersimasunik, katsorsarneqarnerminnilu pineqartumik oqaluuserinnittarsimasunik.

Inerniliussaq

Paasissutissat inatsisitigut ataataqanngitsunit apersorneqartunit aamma ilinniarsimasunit pissarsiarineqartut assigiipput. Inatsisitigut ataataqanngitsut taakkualu anaanaat nikassaanermik, assigiinngisitsinermik, inuiaqatigiinni akuersarneqannginnermik, nipangiussiinnarnermik avataaniitsitsinermillu malunnaatilimmik isummerfigineqartarsimapput. Tamanna oqartussat inatsisinik atuutsiteriaasiisigut, inatsisitigullu ataataqanngitsut najukkami inuiaqatigiinnit qanoq isigineqarnerisigut malunniuttarpoq. Taamatut isummertarneq ukiut 10-20-t kingulliit ingerlanerini ilaatigut allannguuteqarpoq. Taamaasilluni pineqartoq politikikkut tusagassiuutitigullu eqqumaffigineqarsimavoq, inatsisitigullu ataataqanngitsut arlallit oqaluttuaraat asissuerpaluttumik oqarfigineqartarnermikkut nikassaarpalaartumik assigiinngisitserpalaartumillu isummertarneq sulii naammattoortarlugu.

Inatsisitigut ataataqanngitsut apersorneqartut ilinniagallillu isumaqatigiillutik oqaluttuarput inuiaqatigiit tungaannit, ilanngullugit isumaginnittoqarfimmiit peqqinnissaqarfimmiillu, ikiorserneqarnissamut periarfissaqarsimanngitsoq. Inatsisitigut ataataqanngitsut amerlaqisut inersimasunngornerminni siusissukkat ataavimmik ujarnissaanut ikiorneqaqqusarsimagaluarput, itigartinneqartarsimallutilli. Inatsisitigut ataataqanngitsuunerup kinguneranik tarnikkut ajornartorsiutit suliarinissaannut taamaallaat ataasiakkaat ikiorneqartarsimapput. Pisuni taakkunani assigisaanik itigartitaasarsimapput imaluunniit naammangitsumik ikiorneqartarsimallutik. Angusaqarfigissallugu naatsorsuutiginnamikkut ikioortarsiorarsimannginnertik inatsisitigut ataataqanngitsut ilaasa amerlaqisut oqaluttuaraat. Tamanna qamuuna tarnikkut aporfissaqarnermik – ilanngullugu kanngusuuteqartutut misigisimanermit – pissuteqartarsimavoq, kiisalu kalaallini inuiaqatigiinni tarnikkut ajornartorsiutinut ikiorneqarnissap aallaqqaammulli ajornartorsiutaanerata nassuerutigineranik pissuteqartarsimalluni. Taamatut isumaqarnermut ilinniarsimasut apersorneqartut isumaqataapput.

Peroriartornermi ajornartorsiutit

"Ajornartorsiutit inatsisitigut ataataqanngitsut Kalaallit Nunaanni peroriartornerminni misigisimasinnaasaasa suumeri, soorlu assersuutigalugu inuttut kinaanermut tunngatillugu".

"Inatsisitigut ataataqanngitsut Kalaallit Nunaanni peroriartornerminni meeqqanut allanut ataataqarnatik peroriartorsimasunut sanilliullugit ajornartorsiutinik immikkut ittunik naapitsisarsimanersut".

Paasisutissat inunnit apersorneqartuneersut

Inuit apersorneqartut amerlanersaat meeraanermi inatsisitigut ataataqanngitsuunermik kinguneranik ajornartorsiutinik nalaataqartarsimapput. Amerlasuut ajornartorsiutit artukkiisutut misigisarsimavaat, kinaassutsiminnillu ineriartortitsinerminnut sunniuteqartutut misigisarsimallugit.

Inuit apersorneqartut amerlanersaasa meeraanerat inunngornermimi anaanamik inuusussusianit sunnigaasarsimavoq. Pisut amerlanersaanni anaanaasoq pilersuinissamut perorsaanissamullu aningaasaqarnikkut naammattunik atugassaqaqartarsimangilaq inuttullu naammattunik nukissaqaqartarsimanani. Naak inuit apersorneqartut arlaqartut nalunngikkaluaraat anaantik ataataasinnaasumit pisortat oqartussaasui aqputigalugit aningaasanik tapiiffigineqartaraluartut, inuit apersorneqartut peroriartortissinnaajumallugit angajoqqaaminnut allanulluunniit ikiortissarsiortariaqartartut.

Inunnit apersorneqartunit apersorneqartut arfinillit meeraanermi piffissap sivilisunersaani aanakkuminni najugaqarsimapput (anaanartik ilagalugu ilaginaguluunniit). Arfineq pingasut meeraanermi piffissap sivilisunersaani ilaqutariinni paaqputarinnittartuni, angajoqqaarsiani, meeqqat angerlassimaffianiluunniit najugaqarsimapput. Qulingiluat oqaluttuaraat anaaminnut attaveqarnerlussimallutik aamma/imaluunniit annikitsuinnarmik attaveqartarsimallutik.

Inuit apersorneqartut apersorneqarnermik nalaanni qinnuigineqarput meeraanertik tunngaviusumik pitsaasutut/toqqissisimanartutut imaluunniit pitsaangitsutut/itigartitaanermik imaluunniit aaqqissugaanngissusermik malunnaatillit nassuiaaqullugit. Arfineq marluk oqaatigaat toqqissimallutik meeraasimallutik. Qulit meeraanertik toqqissimangiffiusoq oqaatigaat, itigartitaanermik asannissuseqannginnertalimmik isumassuineqanngitsumillu malunnaateqartoq, imaluunniit toqqaannartumik siulittoruminaannerarlugu aaqqissugaanerliugaanerarlugulu. Amerlasuut ilaquttaminnit meeqqat allat assigalugit pakkunneqarneq isumassorneqarnerlu misigineq ajorpaat. Arlallit oqaluttuaraat ilaqutariinni meeqqanut allanut naleqqiullutik qaavatigut pisussaaffilersugaasarlutik sulianillu artornarnerpaanik suliasinneqartarlutik. Inersimasut isummersimasarput ataataqanngikkunik (ulluinnarnilu aamma anaanaqanngikkunik) sumiiffissaqarnissartik qujamasuutigisariaqaraat. Ataasiakkaat oqaluttuaraat "kiffapjaatut" isigineqartarsimallutik. Ataasiakkaat oqaluttuaraat pisussaaffitik naammassisimangikkaangamikkut nerisitaannginnermik pillagaasarlutik.

Ataasiakkaat oqaluttuaraat isumassuisunit qaninnerpaanik kinguaassiuutitigut atorneqarlugaasarsimallutik. Pisuni taamatut ittuni kinguaassiuutitigut atorneqarluerit aamma inatsisitigut ataataqanngitsuunertik toqqaannartumik imminnut ataqatigiittutut inuit apersorneqartut misigisarpaat. Ataasiakkaat oqaluttuaraat atorneqarlugaanerminnut atatillugu ataataqanngitsuunertik pissutigalugu naleqarnerusinnaannginnertik pillugu toqqaannartumik ilisimatinneqartarsimallutik. Ataasiakkaat nalilerpaat ataataqannginnertik pissutigalugu arlaannilluunniit illersugaannginnertik allat takusinnaammassuk pinngitsaalisasimallutik.

Inuit apersorneqartut amerlanersaat ataataqannginnertik pissutigalugu meeqqanit allanit "allaanerusutut" misigisimasarsimapput. Kanngusuuteqartutut tunngaviusumik misigisimasarsimapput, tamannalu aatsaat inersimasunngornermimi avatiminniittunit sunnerneqarnermikkut eqqarsaatigisinnaalersimallugu nassuiarsinnaalersimallugulu. Amerlasuut aatsaat atualeramik ataataqannginnertik pissutigalugu allaanerunertik maluginialerpaat. Amerlasuut anaaminnit/isumassuisuminnit tamatuminnga ilisimatinneqarsimangillat. Angerlaramik apersuillutillu, amerlasuut akineqarsinnaasarsimangillat – anaanaasullu ataaviinik oqaluserinnikkusuttarsimangimmata. Apersorneqartut amerlanersaasa

tamanna annertuumik nipangiutiinnarneqartutut misigisimavaat, arlallillu oqaluttuaraat anaanartik toqulersoq anaanaminnit annikitsuinnarmik paasitinneqarsimallutik. Ataasiakkaat anaanamik toqoreernerani ilaqtutanit allanit ilisarimasanilluunniit paasissutissanik killeqartunik tunineqartarsimaneraput.

Amerlanersaat ataataqannginnertik pissutigalugu atuarfimmi annerusumik minnerusumilluunniit uumisaarneqartartarsimapput. Amerlanersaat taaguutipiloqartinneqartarsimapput, soorlu: "Uersagaq", "Uersagarsuaq", "ataataqanngitsorsuaq", "uersagapajuk". Oqaatsit taakku tamarmik nikassaarpasissuupput, ataataqannginnerannik ersersitsiniartuullutik. Ataataaminnik ilisarimannnginnertik inuiaqatigiinnit akuersaarneqannginnerminnut uumisaarneqarneqartarnerminnullu qitiusoq inuit apersorneqartut erseqqissaatigaat.

Meeqqat avissimasunik angajoqqaqartut imaluunniit ataataat ajunaarnikkut toqusimappat, ataataqanngitsuunerat qulequtaralugu uumisaagaaneq ajorput. Apersorneqartut amerlasuut misigisimavaat ataartik ateqartissimagaluarunikku assiutigisimagaluarunikkulunniit, uumissarneqarnissamut tamanna illersuutigisimasinnaagaluarlugu. Ataataqarsimannnginnamik sumilluunniit naleqanngillat.

Ataasiakkaanut meeqqanit allanit akutaaneruneq sammisaasarpoq, amerlanerpaalli ataataqannginneq uumisaarinernut pissutaavittarpoq pingaarnertullu pissutaasarluni. Amerlanerpaat ataataaminnik ilisarimannilernissartik qamuuna sakkortuumik kipilerfigisutut illugu kissaatigisaripaat, apersuinermilu amerlanerpaat ataataaminnut kamaateqannginnerartarput ajortumillu misigissuseqarfigisarnagu oqaatigalugu. Akerlianilli arlaqarisut anaanartik pakatsissutigisaripaat, ilaatigut ataartik pillugu paasissutissanik tunniussimasanngimmat/tunniussisinnaasanngimmat.

Inuit apersorneqartut nukissaqarluartumik asanninnermik imminerminnut tunniussisinnaasunik angerlarsimaffimmilu toqqissimasumik sinaakkusiisnaasunik anaanaqartut aamma/imaluunniit allanik isumassuisoqartut, uumisaarinerit qaangerluarsinnaanerusarsimavaat. Inuit apersorneqartut, tunngaviumik toqqissisumik meeraasimasut, annikinnerusumik uumisaagaasarput – uumisaarneqaraangamillu uumisaarneqarnerat imminnut naleqartinnerannut kinaassutsimillu misigisimasaannut annerusumik pingaaruteqartarani. Ataasiakkaat uumisaarneqarneq ajorput. Taamatut pisoqarsimagaangat, ilaqtutamik najukkami inuiaqatigiinni annertuumik ataqqisaanerat tunngavilersuutigisaripaat. Ataasiakkat inatsisitigut ataataqanngisut allat uumisaarneqarnerannik assersuutissaqartarput. Tamannalu isumaqartarpoq apersorneqartut kanngusulersartut, naak namminneq uumisaarneqanngikkaluarlutik. Inatsisitigut ataataqanngitsuunermik isertugaanissaanut tunngavissaqartoq takusaripaat, inuunermilu kingusinnerusukkut inatsisitigut ataataqanngitsuunertik allanit paasineqassagaluarpat, innarleruminartutut imminnut misigisarlutik.

Uumisaarneqarneq amerlasuunut meeraanermi atugaaqaaq. Apersorneqartut amerlanersaat meeraanermi kanngusuuteqartutut naleqannginnerusutullu misigisimasarput, tamannalu imminnut isiginninnerannut kinaassutsiminnillu ineriartortitsinerannut tunngaviumik ilaliussimavoq.

Paasissutissat ilinniarsimasunit pissarsiffinnillu allanit pissarsiarineqartut

"Meeqqat Kalaallit Nunaanni 1914-1974-imi katissimannngitsunik angajoqqaarlutik inunnorsimasut inatsisitigut inissimanagerat pillugu oqaluttuarisaanikkut nassuiaat"-mi inatsisitigut ataataqanngisut atukkatik pillugit misigisaminnik oqaluttuaat arlaqartut issuarneqarput. Oqaluttuaat qulequttanut pingasunut

agguanneqarput, taakkunanga marluk ajornartorsiutinut inatsisitigut ataataqanngitsut peroriartornerminni misigisarsimasaannut tunngasuullutik. *"Siullertut inuiaqatigiinni akuersaarneqarsinnaanngitsutut misigisimaneq, pineqartut meeraanerminni immikkoortitaasutut, naveerneqartututut "pitsaannginnerusutullu" iliorfigineqartarlutik. Aappaattut kinaassutsimik ajornartorsiuteqarneq, meeraanermi "peqataatikkusunneqanngitsutut" misigisaqarsimagaanni, ataataqarnissaq amigaatigisimagaanni apeqqullu nipangiutiinnagaasutut misigisimagaanni."* Aammattaaq atuakkiortut inerniliuppaat ilimanartoq: *"meeraq katissimanngitsunik angajoqqaarluni inunngorsimasoq danskimik (najuutinngitsumik) ataataqarpat, tamanna immikkut ajornakusoortutut misigineqassaaq, naak ajornartorsiutit" ... "inatsisitigut tunngaviit aallaavigalugit tunngaviusumik assigiikkaluartut".* ^{1 Qupp. 53}

Anne Sofie Hardenbergip oqaluttuaraa amerlasuut imminermi saaffiginnittarsimasut oqaluttuaralugulu atuakkami allaaserisani namminneq meeraanerminni ilisarisinnaallugit. Aamma amerlasuut oqaluttuarisimavaat sumiginnagaanermik kinguaassiuutitigullu atornerlugaanermik nalaataqartarsimallutik. Misigisarsimapput inuiaqatigiinni naalagaqartuni taama appasitsigisumik inissisimareernertik pissutigalugu allat imminermi qanorluunniit iliorsinnaasutut misigisimasartut.

Tida Ravn malillugu inatsisitigut ataataqanngitsut meeqqanit allanit ataataqaratik peroriartortunit ajornerujussuarmik pineqartarput. Assersuutigalugu meeqqaat piniarnermi assigisaaniluunniit ajunaarsimasumik ataataqartut annertuumik isumassorneqartarput misiginneqatigineqartarlutillu. Akerlianilli inatsisitigut ataataqanngitsut ilaat katissimanngitsunik angajoqqaarlutik inunngornertik namminneq pisussutigisaattut ililugu pineqartarput. Inatsisitigut ataataqanngitsut amerlaqisut ilaqtaminnit isumassorneqannginneq asaneqannginnerlu misigisarpaat. Tamanna meeraanerminni tunissutaasimanerannik pissuteqarsinnaavoq, meeqqalli ilaqtaminni qaninnerpaaniiginnartut aningaasaqarnikkut artukkiissutitut ilaqtariillu kanngusuuteqarnerannut pisuusutut imminnut misigisinaasarput. Taamatut tunngaviusumik isumassorneqannginnerup kinguneranik meeqqat amerlaqisut tunngavissisumik toqqissisimatik peroriartorsimapput. Tamatuma kinguneranik aaqqiaginnginnernit isornartorsiorneqarnerillu allanit ajuallaatiginerusarpaat. Inatsisitigut ataataqanngitsut amerlaqisut allanut tatiginnittuunngillat, ilaqtanin inuiaqatigiinnillu toqqaannartumik toqqaannanngitsumillu ajattugaaneq nalikinnerusutut misigisimanermik kinguneqartarsimalluni.

Tida Ravn oqaluttuarpoq kimik ataataqarnertik sunalu pissutigalugu tamatuma oqaluserineqarsinnaannginneranik nassuiaanneqarsinnaannginnertik amerlaqisut artorsaatigisaraat. Amerlaqisut ataartik pillugu paasissutissanik piniarlutik apersuigaangamik, anaanamik ilaqtamillu misigissutsikkut sakkortuumik qisuariartarnerat misigisarpaat. Tamanna amerlaqisut apersueqqinnginnerannik kinguneqartarpoq, taarsiullugulu pisuusutut kanngusuuteqartutullu misigisimalersarput, *inuttut nipangiutiinnagaasutut* misigisimalernermik kinguneqarsinnaasumik. Amerlaqisunut tamanna anaanaminnut pissusaannut ajorseriaataasarpoq. Ataatamut najuutinngitsumut kamaqannginneq, amerlasuunut ataataq "piunnginnera"-nik Tida Ravnip nassuiarpa. Inuk piunngitsoq kamaanneqarsinnaanngilaq. Akerlianilli amerlaqisut kamannertik anaanaminnut saatissinnaasarpaat. Allat anaanartik mianeriniarlugu, aatsaat anaanartik toqoreeraangat ataartik pillugu paasissutissanik ujarlilersarput.

Tida Ravnip inatsisitigut ataataqanngitsut oqaloqatigisimasani tamarluinnangajammik atuarfimmi uumisaagaasarsimasut oqaatigaa. Inatsisitigut ataataqanngitsut amerlanertigut aallaqqaammulli imminnut annikitsuinnarmik naleqartittarput allanullu tatiginnippallaaratik, ikinngutiminnit atuaqatigiminnillu uumisaarneqarnerminni qajannarnerusarput. Kalaallit Nunaanni siornagut illoqarfiit nunaqarfiillu maannakkornit sulii mikinerupput, kikkut tamarmik imminnut ilisarisimaqatigiittarlutik. Taamaasilluni

ataasiakkat ilaqutariissutsimikkut atugaat atuaqatinit ilisimaneqarluartarput. Uumisaarineq assigiinngiiaartumik takuneqarsinnaasarpooq, inatsisitigulli ataataqanngitsut nalikinnerusuunerat tamatigut qitiusarpoq, aamma inatsisitigut ataataqanngitsut amerlanertigut silassorinnginnerusutut isiginiarneqartarlutik. Tamanna inuusuttuunermi inersimasutut inuuneq tikillugu ingerlateqqinneqartarpoq.

Eqqartuussisoq aqutsisuusoq, Johanne Banke Thorup malillugu, meeqqamik katissimangitsunik angajoqqaarluni inunngortoqaraangat, tamanna anaanaasumut ilaqutaasunullu tamanut amerlanertigut annertuumik kannngusuutaasarpooq. Taamatut kannngusuuteqartutut misigineq pisuni amerlaqisuni meeqqamit nangingneqartarpoq. Meeraanermi inersimasuunermilu taamatut ilisimasaqannginneq ilaannakortumillu ilisimasaqarneq artornartuuvoq. Ilaquttat immaqa arlaannik ilisimasaqartut takorluugaasarpooq, aperinissarli qunugineqartarluni. Ataartik pillugu paasisutissanik ilaquttat aperinissaannut amerlaqisut anaanamik toqoreernissaanut utaqqisarput.

Psykolog, Inuk Borup-Nielsenip meeraanerminit inuusuttuunerminillu eqqaamavaa inatsisitigut ataataqanngitsut immikkut taaguuteqartinneqartartut, taaguutillu tamarmik nikassarpalaartumik isumaqartinneqartarlutik: "Uersagaq / Uersakkat / taanna uersagaagami". Inuk Borup-Nielsenip oqaatigaa inatsisitigut ataataqanngitsut annertoqisumik inuiaqatigiinnit akuersaagaasannngitsut. Amerlaqisut kissaatigineqanngitsutut misigisimasarnerat paasisinnaavaa. Inuk Borup-Nielsen malillugu Kalaallit Nunaanni qangaanerusoq innuttaasut eqimattakkuutaanut agguanneqaaqajaanerusarput. Assersuut alla taavaa, nunaqarfinit inuerutitanit nuuttut aamma inuiaqatigiinnit akuersaagaasannngitsutut misigilersarnerat. Inuk Borup-Nielsen angajoqqaami aappaata danskiunera pissutigalug nammineq "qallunaajaqqamik" taaneqarnikuuvoq, nikassarpalunermik nipeqartumik – naak kalaallisut tamakkiisumik oqaaseqaraluarluni ilaqutariinnilu kalaaliusuni taamatullu kultureqartuni peroriartorsimagaluarluni.

Julie Edel Hardenbergip oqaluttuaraa Kalaallit Nunaanni kalaallit danskillu immikkoortitaanerat meeqqat atuarfianni qanoq ersaritsigisimasooq, meeqqat danskit kalaallillu klassiitut agguanneqartaramik. Danskit klassii danskit "aallartitat" meeraanut inniminnigaapput, kalaallilli danskimik ueqartut nuliaqartulluunniit meeraat tigutinnissamut qinnuteqarsinnaallutik. Piviusutigut misigisatigullu assigiinngisitsinerup sakkortusineranik tamanna kinguneqartarpoq, danskimmi oqaasii amerlanersaasa meeqqaminnut salliutitarimmatigut, meeqqamik ilinniaqqinnissaat eqqarsaatiginerullugu. Taamaasilluni meeqqat akusat iluaqutissinneqartarput, inatsisitigulli ataataqanngitsut amerlanersaat kalaallit klassiiniitinneqartarput, kalaallini ilaqutariinni perorsagaagamik kalaallillu oqaasii ilitsoqqussaralugit oqaaseralugit. Taamatut danskit kalaallillu akornanni nuimanagerusunut nuimanninnerusunullu erseqqissumik immikkoortitsineq pakatsissutigineqartarpoq, kalaallit inersimasut kulturikkut tunuliaqutartik inuiaqatigiinnilu pissaanerup aaqqissugaanera pissutigalugit oqaasinngorlugu annissinnaanngisaannik. Taamaattumik taamatut qamuuna pakatsisimaneq meeqqanit erserinneqartarpoq – tamatumani inatsisitigut ataataqanngitsut kamannermit eqqorumarnerpaasarlutik.

Inerniliussaq

Paasisutissat inatsisitigut ataataqanngitsut apersoneqartut ilinniaqallillu tunniussaata assigiipput. Inatsisitigut ataataqanngitsut eqimattatut meeqqanit allanit ataataqaratik peroriartortunit ajornerusunik atugassaqartitaasimapput. Inuiaqatigiinnit akuersaagaanngillat katissimangitsunik angajoqqaarlutik inunngorsimagamik, ataartillu nalullugu. Assigiinngisitsineq atuarfimmil er sarippoq, amerlasuullu tamanna aamma angerlarsimaffimmini misigisarpaat. Inatsisitigut ataataqanngitsut *allaanerunertik*

erseqqivissumik misigisimasarpaat. Ilinniarsimasut apersorneqartut uppersarpaat taamatut misigisimaneq pissusiviusutigut assigiinnngisitsinermik tunngaveqartoq.

Inatsisitigut ataataqanngitsut amerlassuut anaanamik katissimanatik naartulernerminni kannngusuutigisaat misigisarpaat kingornuttarlugulu. Amerlasuut itigartitaanerit nalikinnerunerarlutillu toqqaannartumik oqarfigineqarnerit uteqqiattumik misigisarpaat. Anaanamik ataartik pillugu oqaaseqarusunnginnera pissutigalugu nalikinnerusutut misigineq nalorninerlu sakkortusisarput. Nipangiussiinnarnerup *kannngusuuteqarnermik* misigineq sakkortusisarpaa.

Inatsisitigut ataataqanngitsunut amerlasuunut anaanamik inuusunnera imminerminnillu nammineq pilersuisinnaannginnera pissutigalugit immikkut pitsaanngitsunik atugassaqartitaasarsimapput. Taamaasillutik ilaqtutaminnut aningaasaqarnikkut artukkiutinngortarlutik. Tamatuma nalikinnerusutut, pisuusutut kannngusuuteqartutullu misigisimanagerat suli sakkortunerulersissinnaasarpaa.

Inatsisitigut ataataqanngitsut, ataataminnik ilisimasaqannginnerat pissutigalugu atuarfimmi uumisaarneqartarput. Ataataqannginnertik pissutigalugu immikkut nikassaasunik taaguuserneqartarput. Meeqqat toqqissisimasumik angerlarsimaffeartut taamatut uumisaarneqarneq akiorluarsinnaanerusarpaat, amerlanersaannullu angerlarsimaffimminni toqqissisimanngitsunik atugaqartitaasunut uumisaarisarneq ineriartornerannut kiisalu nalikinnerusutut kannngusuuteqartutullu misigisimanagerannut annertuumik sunniuteqartarpoq. Ilaat ataatamik danskiueranik takutitsisumik akutaanerunertik pissutigalugu uumisaarneqartarput, katissimanngitsunilli angajoqqaarlutik inunngorsimanertik siullertut artukkerneqaatigisarpaat.

Inersimasutut inuunermi ajornartorsiutit

"Ajornartorsiutit tamakku peroriartornermi inatsisitigut ataataqanngitsut inersimasuunerannut qanoq sunniuteqartarsimanersut, ullumikkullu inuunerannut sutigut pingaaruteqarnerisut".

Paasisutissat inunnit apersorneqartuneersut

Inuit apersorneqartut amerlanersaasa meeraanermi kannngusuuteqartutut misigisimanertik nalikinnerusutullu misigisimanertik inersimasutut inuunerminnut annerusumik minnerusumilluunniit ingerlaqqittoq misigisimavaat. Amerlasuut oqaluttuarivaat ajornartorsiutitik aatsaat ukuni kingullerni eqqarsaatersuutigisalersimallugit, inatsisitigullu ataataqanngitsutut meeraanertik tunngavigalugu paasisinnaalersimallugit. Siusinnerusukkat atukkatik "taamaattussaannartut" isigisimavaat. Amerlasuut tamatumunnga nassuiaatigaat, pineqartoq ima nipangiutiinnagaatigisimasoq, allaat namminneq atukkamik isummerfiginissaat ornigisimannngilluinnarlugu.

Amerlasuut allanut attaveqarnerminni ittoortutut tunuarsimaartutullu imminnut misigisimasarput. Ataasiakkaat inuiaqatigiinni "iliuseqaratik inooqataasutut" imminnut taapput. Amerlasuut allaat ajornartorsiuteqalersitsisumik pisussaaffimminnik eqqortitsiuartutut imminnut taapput. Arlallit misigisimapput naleqartutut misigilissagunik, immikkut suleruluttariaqarlutik. Allat piunasaqaataannut itigartitsisinnaanngingajannertik misigisarpaat. Naaggaarnissamut suli "pissinnaatitaaffeqaratik"

misigisarpaat – soorlu meeraanerminni taamatut issimasoq.

Arlallit ilinniakkamik atorfiniffissamillu toqqaanerminni killilersugaasutut misigisimasimapput. Ataasiakkaat ataataqannginnertik tunngavilersuutigalugu allanit killiligaasimallutik, amerlanertigulli imminut tatigivallaannginnermik pissuteqartumik qamuuna aporfissaqarnertik nassuiaatigisarpaat.

Inuit apersorneqartut amerlasuut oqaluttuaraat inersimasutut inuunerminni qanimut attuumassuteqarfigisaqarnerit ajornartorsiutigisimallugit. Arlallit allanut tatiginnilernissaq sapersaatigaat, tamannalu aappaarluni inuunissamut ajornakusoortitsilluni. Arlallit allanut attuumassuteqarnerminni "qalliinnarsiortutut" misigisimallutik oqaluttuaraat. Arlallit allanit ikiorneqarnissamik utaqqiinnannginnissaq sungiusimasartik, nammineersinnaassutsimik sungiusimasartik nukittoqutitut isigaat.

Arlallit namminneq angajoqqaatut inissisimanerminni ajornartorsiutit oqaluttuaraat, assersuutigalugu meeqqaminnut aaqqiagiinngissutinik qaangiiniarnerminni. Ilaat ingasappallaamik illersuiniartuusimapput. Arlallit namminneq angajoqqaatut inissisimanerminni malissinnaasaminnik maligassaqartarsimanatik (namminneq angajoqqaaminnik) oqaluttuaraat.

Inuit apersorneqartut amerlasuut kinaassutsimut ajornartorsiutinik suli misigisaqartarput. Imminnut "affaasutut" misigisimasarput, imaluunniit sorlatik ilisimanginnamikkik qamani "eqqissiviinnermik" misigisaqartarlutik. Amerlasuut inuunertik tamaat angutit illoqarfimmiittut aqussinnaanngisaminnik nakkuttarsimavaat, ataataminnillu takunnissimasutut imminnut takorloortarlutik. Nappaatit kingornuttakkat paasiniarnerannut atatillugu ataatik ilisimasaqannginneq ataasiakkaanut aalajangersimasunik ajornartorsiuteqalersitsivoq.

Inuit apersorneqartut arlallit ikiaroorartumik atornerluisuusimapput, imminut toqoriarsimallutik nikallungarujussuarsimallutillu, taakkualu artornartumik meeraasimanertik imminnullu naleqartippiannginnertik tunngavilersuutigaat. Kamaqariartorneq ataasiakkaat misigaat – anaanaminnut, kalaallinut inuiaqatigiinnut danskillu naalagaaffiannut, inatsisitigut ataataqanngitsuunerminnit ajornartorsiutinik tunisisimasutut.

Inuit apersorneqartut arlallit inuunerminni piffissap ilaani ataavimmik nassaariniarnissaanut eqqarsaaterpassuit nassaariniarneranilu piffissarujussuaq atortarsimallugit oqaluttuaraat. Arlallit ataartik nassaarissagaluarunikku ataataminnit ajattugaanissartik ersissutigisarpaat, amerlasuullu neriuutaarussimapput, pisortat oqartussaasuinut attaveqarnerminni inatsisitigut allaffissornikkullu ajornartorsiuterpassuarnik nalaataqartaramik. Amerlanersaasa ataataminnut attaveqarnermikkut sunik angusaqarnissaminnik naatsorsuutaat maniguuppasissorujussuupput. Amerlanersaannut paasisaqavinnissaq kiinnerlugulu takusaqarnissaq kissaataavoq. Ataasiakkaat aamma kingornussisinnaatitaanissaq kissaatigaat. Ataasiakkaat inuunerminni kingusissukkat attaveqalersimapput, assinillu tunineqarsimanertik kiisalu ilaquuttaminnik danskiusunik ikittuinnarnik ataasiakkaatigut naapitsisarsimanertik nuannaarutigalugu. Ataasiakkaanut ataavimminnik nassaariniiasimanerat kalaallinut ilaquuttaminnut atatillugu aaqqiagiinnginnernik pilersitsisarsimavoq. Misigisarsimavaat kalaallit ilaquuttatik/ilaqutarsiatik qujamasuffigineqarnissamik aalajaatsuunissamillu piunasaqartut – aammalu namminneq imaluunniit ilaquuttat danskiusut toqqarnissaat aalajangerneqartariaqartoq.

Amerlanerpaanut ataatamut attaveqalerneq pissarsinartuuvoq, ataasiakkaanulli inuuneq pillugu eqqarsaatersuutinik nutaanik pilersitsilluni. Ataataasup nassaariniarnissaa inatsisitigut

ajornarunnaaraluartoq – ataataasoq pillugu paasisutissat ikippallaarneri pissutigalugit – nassaarineqannginnerata akuersaarnissaa ataaminnik nassaarinninngitsunut ajornakusoorpoq.

Paasisutissat ilinniarsimasuneersut pissarsiffinnillu allaneersut

Tida Ravnip oqarnera malillugu tarnikkut peqqiilliorsimanermut inatsisitigut ataataqanngitsuunerup pissutaasimanera amerlasuut aatsaat inersimasunngornerminni oqaasertalersinnaalersimavaat. Tamatuma saniatigut tarnikkut ajornartorsiutit inersimasuunermi allanngortarnerat ilanngullugu isiginiarneqartariaqarpoq. Assersuutigalugu 2014-imi inatsimmik allanngortitsineq periarfissanik nutaanik pilersitsivoq, ajornartorsiutilli nutaat saqqummerput, taamaasillunilu tarnikkut artukkiinerit nutaat saqqummerlutik.

Tida Ravnip oqarnera malillugu inatsisitigut ataataqanngitsut amerlasuut allanut tunngaviusumik tatiginnittuunngillat. Amerlasuut imminnut annikitsuinnarmik naleqartinnertik nalikinnerusutullu misigisimanertik ajornartorsiutigaa. Amerlasuut ilumoorunneqarnavianninnginnerminnik tunngaviusumik isumaqartarput. Tamatuma inatsisitigut ataataqanngitsut amerlasuut ”misigittaatsunngortittarpai”, tamannalu amerlasuut allanut attuumassuteqarnerannut ajornartorsiutinik annertuunik pilersitsisimavoq.

Tida Ravn arnanik inatsisitigut ataataqanngitsunik arlalinnik oqaloqateqartarsimavoq, taakkualu angutitut attuumassuteqarnitik ajornartorsiutigisutut misigisarsimavaat. Ilaatigut allanut tatiginnittumik attuumassuteqalernissaq tunngaviusumik sapersaatigisarsimavaat. Angutilli nipangiutiinnagaasarnerat meeraanerminni misigisarsimavaat, taamaanneratigullu kinguaassiuutitigut atoqateqalernissamut atatillugu sulit tamanna annerusumik toqqissisimannngissutaalersinnaasarsimalluni.

Angutit inatsisitigut ataataqanngitsut Tida Ravnimut oqaatigisimavaat namminneq ataatannguleramik ataamalik maligassiuisumik amigaateqarsimallutik.

Inatsisitigut ataataqanngitsut amerlasuut Tida Ravn malillugu imigassamik allatigullu atornerluisuusimapput, nikallungarujussuarsimallutik, stresseqarsimallutik, imminnut toqoriaraluarsimallutik imaluunni imminnut toqussimallutik. Inatsisitigut ataataqanngitsut amerlasuut ajornartorsiutinimit qimaaniarsarisimapput, assersuutigalugu illoqarfinit mikinerusuniit illoqarfinit anginerusunut kiisalu Nuummiit Danmarkimut nuullutik.

Anne Sofie Hardenbergip amerlasuut inersimasuunerminni kinaassutsiminnik ajornartorsiuteqarsimallutik oqaluttuartut tusarnaarnikuuvai. Meeqqatik ima angitigileraangata, aataakkoqannginnertik tupigusuutigisalerlugu, ajornartorsiutit inuit ilaanni amerlasuuni piusunngoqqittarput.

Eqqartuussisoq aqutsisuusooq, Johanne Banke Thorup malillugu, ataatassarsiuinermik suliap aallartinnissaa inatsisitigut ataataqanngitsut ilaannut amerlaqisunut tarnikkut artukkiutaavoq. Tuniliaqutitik pillugit ammasuusunik anaanaqarsimasut ilaqutaqarsimasullu ingerlalluarnerpaasarput. Ilaat annertuumik kamaqarput. Ataataassutsip aalajangernissaanut periarfissat nunguppata, taamatut kamaqarneq kredsrettimi sulisunut amerlanertigut takutinneqarsinnaasarpoq.

Finnur Eldevigip ilaqutaasalu arlallit ataaminnik savalimmiormiusumik attaveqalernissaannut ikiuisarsinnaasimasut nalinginnaasumik ilisimaneqalermat, inatsisitigut ataataqanngitsut amerlasuut nakorsatut inuinnartullu attaveqarfigisarsimavai. Oqaluttuaraa inatsisitigut ataataqanngitsunut

amerlaqisunut imminut paasisinnaajumalluni ataatavimmik nassaarinissaa eqqarsaataanniittarsimaqisoq. Timikkut qanoq isikkoqarnertik pissusilersuuteqartarnertillu arlaatigut nassuiaatissaqartinniarlugu tamanna annertuumik pingaaruteqarsimavoq.

Finnur Eldivig malillugu pineqartoq ataataminik savalimmiormiuusumik ujarlilersillugu naapitsiniaalersillugulu kalaallit ilaqutaasut eqqissiveeruttarput. Ilaqutariit ataatarsiallu ilaat pitsaanngitsumik qisuariartarsimapput, inatsisitigullu ataataqanngitsumit ajattugaasutut misigisarsimallutik.

Meeqqat kalaallimik danskimillu angajoqaallit ”affarmik” taaneqartarput. Julie Edel Hardenbergip oqaluttuaraa tamanna aamma inersimasutut inuunermi ilivitsuunngitsutut misigisimanermit tapertaasartoq. Julie Edel Hardenberg malillugu kalaallini inuiaqatigiinni pissaanerup aaqqissuussaaneratigut danskiussuseq iluaqutaasutut nalilerneqartarpoq. Taamaasilluni ”affarmik kalaallit” piginnaasatik ajunngitsut inuttullu iluatsitsinermik misigisatik ”affarmik danskiussutsiminnut” attuumassuteqartinniarpaat, tamannalu avatangiisaanniittunit uppersarneqartarpoq. Taamaannerali kalaallit kulturiannik ajattuinermik isumaqaannartarpoq.

Inatsisitigut ataataqanngitsut apersorneqartut ataataminnut kamaqarnernerminnik oqartut, eqqarsaatersornerminnilu nunasiaataasimanerup kinguneranik isiginninnermik ilanngussisut taama ikitsigimmata tupaallannarpoq. Tamanna Julie Edel Hardenberg peqatigalugu oqallisigineqarpoq. Kalaallit Nunaanni nunasiaataareernerup kingorna oqallinnerup naammannginna tunngavilersuutigaa. Taamaasilluni oqaatsinik tamatumunnga tunngasunik amerlaqisut naammannngitsunik ilisimasaqarput eqqarsaatigissanagilluunniit. Inatsisitigut ataataqanngitsut danskisut (imaluunniit oqalutseqarluni) danskisullu isikkulimmit apersorneqarsimanerat aappaattut nassuiaataasinnaavoq. Pisuni taamatut ittuni amerlaqisut danskinut isornartorsiutaasinnaasut qaangiinnarsinnaasarpaat.

Uumisaagaanerup kiisalu allaanerusutut kissaatigineqanngitsutullu misigisimanerup imminut naleqartinnermut kinaassutsimullu pitsaanngitsumik sunnuteqarsinnaanera kiisalu sorlaqanngitsutut misigisimalersitsisinnaanera, kingunerisalu inuunermi attuumassuteqarfisigisanut sunnuteqartunngorlutik kinguaariinnut tullernut ingerlaqqissinnaanerat Amalia Lyng Pedersenip psykologitut sulinermini ilisimasaqarfigai misilittagaqarfialugillu.

Psykolog, Inuk Borup-Nielsen, inatsisitigut ataataqanngitsuunertik pillugu oqaloqatiginnikkusuttunik katsorsaavimmini sullitaqarsimannigilaq, inuilli amerlasuut meeraanerminni artornartunik naalaattarsimasaminnik, inersimasuunerminnilu suli sunnerneqaatigisaminnik oqaluttuurtut allamut atatillugu naapittarsimavai.

Inuk Borup-Nielsenip oqaluttuaraa taamanikkut inuiaqatigiinni mikisuni kikkut tamarmik imminnut ilisimasut. Illoqarfimmini kikkut inatsisitigut ataataqanngitsuunersut ullumikkut suli inuttarsisinnaavai. Illoqarfimmi/nunaqarfimmi sumiussuseq AAMMA kikkunnik ilaqutaqarneq Kalaallit Nunaanni assut pingaartinneqarpoq. Tamanna suli *tamanit pingaartitaavoq*, taamatullu inneratigut, ilaqutarissutsikkut ilisimasaqannginneq Danmarkimi pissusiusinnaasunut naleqqiullugu maqaasigisaqarnermik annerusumik kinguneqartarpoq.

Inuk Borup-Nielsen isumaqarpoq ataamatut naapissimannngisaannakkaminnut ikittuinnaat kamaqarnerannut, ilumut *naapitsisimannnginneq* pissuterpiaasoq – taamaattumik kamaqarneq apuuffissaqartissallugu ajornakusoortarpoq. Tamatuma saniatigut maniguussuseq immaqa

sunniuteqaqatavoq. Ilaatigut maniguussuseq kulturimit aallaaveqartoq – ilaatigullu maniguussuseq inatsisitigut ataataqanngitsuulluni naatsorsuutigisaqarpiarsinnaannginnermik aallaaveqarsinnaasoq.

Inerniliussaq

Paasissutissat inatsisitigut ataataqanngitsunit apersorneqartunit kiisalu ilinniarsimasuni pissarsiarineqartut imminnut naapertuupput. Inatsisitigut ataataqanngisut amerlasuut aamma inersimasutut inuunerminni kanngusuuteqartutut misigisimanermik naleqannginnerusutullu immiut isigaluni ajornartoriuteqarnermik aporfissaqartarsimapput. Imminnik tunngavisumik isiginninnertik peroriartornerminnit aallaaveqartippaat, isiginninneralli imminnut pillutik allat oqaaseqaataasigut isummersuutaasigullu inersimasutut inuuleqqaarnerminni allannguajaatsinneqarpoq.

Amerlasuut tamatuma kingunerisaanik kinaassutsimut tunngasutigut attuumassuteqarfigisanullu tunngasutigut ajornartorsiutinik nalaataqartarsimapput. Qanimut attuumassuteqarfigisaqalernissaq sapersaatigisarsimavaat. Tamanna aappariittut inuunerannut angajoqqaatullu inuunerannut sunniuteqartarsimavoq. Assigisaanillu ilinniakkamik qaffakkiartorfigisassaminnillu toqqaanerminni killiliiffigineqarsimasutut misigisimasimapput – piginnaasaminnik allaniillu annikitsuinnarnik naatsorsuutigisaqarnerat pissutigalugu. Amerlasuut ajornartorsiutitik eqqarsaatersuutigissallugit sapersaatigisarsimavaat, nipangiussiinnarneq *pigiliutiinnaganngorsimavoq*, tassalu namminneq imminnik isiginninnerannut ilaalersimalluni. Inatsisitigut ataataqanngitsuunermut atatillugu ajornartorsiutit iliuuseqarfiginiarnerat amerlasuunut annernarsimaqaaq kanngunarluunilu, amerlasuullu piaaralutik misigiitsoorlutilluunniit iliuuseqartarsimangillat. Tamanna ilaannut tarnikkut ajornartorsiutinik nappaatinillu sakkortuunik kinguneqartarsimavoq, soorlu nikallungarujussuarnerit, atornerluinerit imminullu toqoriaraluarnerit nalaanneqartarsimallutik.

Inatsisitigut ataataqanngitsunut amerlasuunut ataartik pillugu ilisimasaqannginneq sulii annertuumik pingaaruteqarpoq. Ataartik pillugu paasissutissanik ujarlernissaq amerlasuut immiut assortuuttunik misigissuseqarfigisarsimavaat. Pineqartup samminera annernartarsimavoq. Itigartitaasinnaanertik amerlasuut ersissutigisarsimavaat, amerlasuullu misiliinerminni pisortat oqartussaasuinut attaveqaraangamik aporfissarpassuarunik ajornartorsiutinillu naammattuugaqartarsimallutik. Pineqartoq pillugu ammaneruleriartorneq 2014-imilu inatsimmik allanngiineq inuunermi unammisassanik nutaanik nassataqarput. Arlallit namminneq ilaquttaminnut atatillugu ajornartorsiutinik naammattuugaqartarsimapput, ataataamik ilaqtutaanik ujarlileraangata ilaquttaat alarneqartutut migisarsimammata. Arlallit ataataamik ujarnissaannut inatsisitigut piginnaatitaaffeqalersimagaluarlutik ataataamik nassaarineqarsinnaannginnerat akuerisariaqarsimavaat.

Qaninnerpaamik ilaquttat sunnigaanerat

”Illumut inatsisitigut ataataqanngitsut ilaqtutaat qaninnerusut inatsisitigut ataataqanngitsut inuttut atugaatigut ima sunnerneqarsimatigisimassappat allaat suliniuteqarfiginissamik pisariaqartitsilersimallutik”.

Paasissutissat inunnit apersorneqartuneersut

Inuit apersorneqartut amerlanersaat oqaluttuarput, ilaqttatik qaninnerpaat inatsisitigut ataataqanngitsuunermittit sunnigaasimasut, amerlanersaasali nalilerpaat, ilaqttatik qaninnerpaat immikkut ittumik suliniuteqarfigineqarnissamut pisariaqartitsillutik sunnigaasimatiginnigut.

Meerartamik aatakkutik pillugit ilisimasassat ujjartoraat amerlasuut oqaluttuaraat. Pingaartumik meeqqat atuarfimmil siuaasanik nalunaarsuiffimmik suliaqassagaangata pineqartoq qaqqinneqarajuttarpoq, meeqqat tupigusuutigisarsimagamikku aatartik pillugu paasissutissaqanngimmat. Inatsisitigut ataataqanngitsut arlallit oqaluttuaraat taamatut pisoqartarnera ittuuallannartuusoq pakatsinartuullunilu, taamaanneratigummi meeqqatik peqqusiileqilersissinnaagamikkut nikalluallaatigisaramikku. Ataasiakkaat pisoq taamatut ittoq ima artornartigisutut isigaat, meeqqamik kinguaariit allattorsimaffiannik suliaqarneranni ikiorniarusunnagit allanik iliuusissarsiortarsimallutik. Ataasiakkaat ataataqanngitsut kinguaariit allattorsimaffiannut atortarsimavaat, ataasiakkaalli namminneq tamanna sallunipajaatut isigaat, kanngusuutigalugulu.

Arlallit angajoqqaatut ajornartorsiutitik oqaluttuaraat, namminnerli meeqqamik immikkut ittumik suliniuteqarfigineqarnissamik pisariaqartitsinniginnerannik naliliillutik. Amerlanersaasa oqaatigaat namminneq ikiorneqarunik meeqqanut pitsaanerpaamik ikiuinerussasoq. Ataasiakkaat meeqqatik namminerisamik katsorsartikkusuppaat, meeqqamik tarnikkut pissutsimikkut ajornartorsiuteqarnerat pissutigalugu, inatsisitigullu ataataqanngitsut naliliippat ajornartorsiutit namminneq inatsisitigut ataataqanngitsuunermik kingunerigaat.

Paasissutissat ilinniarsimasuneersut piffissarsiffinnillu allaneersut

Tida Ravn oqaluttuarpoq inatsisitigut ataataqanngitsut amerlasuut peroriartornerminni namminneq ajornartorsiutitik tunngavigalugit meeqqaminnut ilaqtutaminnullu ajornartorsiortitsisarsimasut. Inatsisitigut ataataqanngitsut ilaqttatik qaninnerpaat namminneq ilaginnagaasimanermik assigisaanik ilaginnarsinnaasarpaat. Taamaalilluni ajornartorsiutit inatsisitigut ataataqanngitsut meeraasa kingornuttarpaat.

Tida Ravn malillugu tamatuma saniatigut pissutsit akunnaannerusut atuupput, inatsisitigut ataataqanngitsut amerlasuut ataataqannginnertik ajornartorsiutitut isigisarmassuk. Tamatuma meeqqat aamma sunnersinnaavai, ataataqannginnimmi aanaqaratillu aataqannginnamik. Taamaakkaangat ilaqtariit ilaannut ilaqtariissutsikkut attuumassutit ikittuaraannaasinnaasarput.

Inatsisitigut ataataqanngitsut ilaqtuasa ilaat ikiorneqarnissamut pisariaqartitsissasut Tida Ravnip nalilerpaa. Inatsisitigut ataataqanngitsut tarnikkut pissutsimigut peqqinnerulerpat, tamanna ilaqtuasuunut siullertut iluqtuasuunnaavoq, oqaatigaali assersuutigalugu ilaqtat oqaloqatigiittarfii aqqissuussinerilluunniit inatsisitigut ataataqanngitsut ilaqtuannut amerlasuunut iluqtuasuunnaasasut.

Inatsisitigut ataataqanngitsut amerlasuut Anne Sofie Hardenbergimut oqaluttuarsimapput tunuliaquttaminnik paasisaqarnissamut meeqqatik ilungersuuteqartuusimasut. Ataasiakkaanullu kingornuttakkanik nappaateqartunut tamatuma pingaaruteqarnera ilapittuutaavoq, taamaakkaangat angajoqqaanit timip sannaasigut kingornuttakkat siumut ilimasaarinnissamut katsorsarneqarnissamullu pingaaruteqarsinnaasarmata.

Inerniliusaq

Inuit apersorneqartut amerlanersaasa oqaluttuaraat ilaquuttatik qaninnerpaat inatsisitigut ataataqanngitsuunermiinnit sunnigaasimasut, amerlanersaasali nalilerpaat ilaquuttatik qaninnerpaat ima sunnigaasimannngitsut immikkut suliniuteqarfigineqarnissamut pisariaqartitsillutik.

Inatsisitigut ataataqanngitsut attuumassuteqarnermut ataataamillu najorteqannginnermut atatillugu namminneq ajornartorsiutigisinnaasatik pissutigalugit angajoqqaatut inissisimanermiinni ajornartorsiuteqarsimasinnaapput. Taamanna pissutigalugu ajornartorsiutit inatsisitigut ataataqanngitsut meeraannit kingornunneqarsinnaapput.

Inatsisitigut ataataqanngitsut namminneq ikiorneqarpata, tamanna meeqqaminnut pingaernerpaatut ikiuutaassasoq inatsisitigut ataataqanngitsut amerlanersaasa oqaatigaat, naak meeqqat maanna amerlanertigut inersimasunnngoreersimasaraluartut.

Suliniutinik aalajangersimasunik inatsisitigut ataataqanngitsut ilaquutaannut sammititanik kaammattuuteqarnissamut tunngavissaqanngilaq. Ilaquutaasut inatsisitigut ataataqanngitsunut katsorsaataasumik paasissutissiisumillu oqaloqatiginninnernut peqataasinnaassappata, pisuni ataasiakkaani naleqquttuusinnaavoq.

Suliniuteqarfigineqarnissamut pisariaqartitsinermut tunngasut

"Inatsisitigut ataataqanngitsut kikkut apeqqutinik inatsisitigut ataataqanngitsuunermut attuumassuteqarsinnaasunik suliarinninnissaminnut pisariaqartitsinersut nassuiaaffiginissaat, soorlu qanoq amerlatiginersut, sumilu najugaqarnersut (Nuummi, Kalaallit Nunaanni illoqarfinni anginerni allani, Kalaallit Nunaanni nunaqarfinni, Danmarkimi Savalimmiuniluunniit)".

"Suliniutissanut siunnersuutit ajornartorsiutinut inatsisitigut ataataqanngitsut naapittagaannut iluaqutaasinnaasut kiisalu suliniutini ataasiakkaani sullitassat qassiunissaannut paasissutissat".

"Suliniutissanik siuliani taaneqartunik aallartitsisoqarnissaanik siunnersuuteqarneq, soorlu piffissami siviisallaanngitsumi suliniuteqartoqarnissaani kalaallit inuiaqatigiit piginnaasanik pisariaqartitanik pigisaqarnersut".

"Suliniutigineqartut pillugit paasissutissat qanoq ililluni inunmut attuumassuteqartunut apuunneqarnissaannut siunnersuuteqarneq".

Paasisutissat inunnit apersorneqartuneersut

Inuit apersorneqartut amerlanersaasa inatsisitigut ataataqanngitsuunertik tunuliaqutaralugu tarnikkut ajornartorsiutimik aaqquiviginissaannut ikiorneqarnissartik kissaatigaat. Kalaallit Nunaanni inatsisitigut ataataqanngitsut amerlanersaat ikiorneqarnissamik pisariaqartitsisuusut amerlanersaasa nalilerpaat. Taamatut naliliipput inatsisitigut ataataqanngitsunik allanik oqaloqateqartarnerit kiisalu inatsisitigut ataataqanngitsunut piffissap ingerlanerani nalinginnaasumik atugassarititaasarsimasut pillugit ilisimasatik tunuliaqutaralugit.

Inuit apersorneqartut amerlanersaasa qanoq ittumik ikiorneqarnissamik pisariaqartitsinertik namminneq erseqqissumik nassuiarsinnaasanngilaat.

Pingaarnertut *oqaloqatigiittarnerit, katsorsagaaneq, ataatamik ujarneranut ikiorneqarnissaq kiisalu* peroriartornerminni atugassarititaasut ajornartorsiuteqarfiusut, taakkualu inersimasutut inuunerminnut sunniutigisimasaat pillugit *inuiaqatigiinni oqallinneq taakkuninngalu akuersaarinninneq* kissaatigaat.

Amerlasuut ukioqqortusinertik pissutigalugu ikiorneqarnissaq tuaviuunneqartariaqartoq erseqqissaatigaat. Psykologinik kalaallisut oqaasilinnik maanna oqaloqateqarsinnaanerup pingaarutaa amerlanersaasa erseqqissaatigaat, psykologillu Kalaallit Nunaanni pissutsinik ilisimasaqarnerisa pingaaruteqarnerat erseqqissaatigalugu. Eqimattakkaarluni imaluunniit ataasikkaarluni katsorsarneqarnissaq ornigineruneraat aperineqaramik, amerlanersaasa ataasiakkaarluni katsorsarneqarnissaq ornigineruaat.

Ikiorneqarnissamik qinnuiginninnissaq amerlasuunut artornassasoq inuit apersorneqartut amerlasuut maluginiaqquaat. Nammineertuaannarnermik sungiusimanninnerat tamatumunnga pissutaavoq – ikiorneqarnissamik qinnuiginninneq sungiusimannngilaat. Pingaartumik *kanngusuuteqartutut misigisimaneq* maluginiaqquaat, taamatut inneratigut amerlasuut saaffiginninnissaq artorsaatigissavaat. Kanngusuuteqarnermik misigisimanerup qaangernissaa immikkut qitiutillugu suliniutit ujarlorpaat – kanngusuuteqarnerup namminermi aporfingorsinnaanera, inatsisitigut ataataqanngitsut ikiortissarsiornissamat tunuarsimaarnerannik kinguneqarsinnaasoq namminneerlutik maluginiaqquaat. Arlallit oqaluttuaraat inatsisitigut ataataqanngitsutut ilisarineqarnissartik ersissutigalugu inatsisitigut ataataqanngitsut pillugit innuttaasunik ataatsimiisitsinernut takkunnissamat sapiissuseqanngitsunik ilisarimasaqarlutik. Ataasiakkaat namminneq kanngusunermik misigisimanerminnik qaangiiniarlutik sorsuuteqarsimanertik oqaluttuaraat, taamaasillutik innuttaasunik ataatsimiisitsinermut peqataajartorsinnaasagamik.

Taamaattumik tamanut ammasumik oqallitsitsinerup aallartinnissaa kiisalu peroriartornerminni atukkatik pillugit paasisitsiniaasoqarnissaa suliniutit ilagisinnaagaat inuit apersorneqartut amerlasuut siunnersuutigaat. Pigiliutiinnarlugit isummiussat assigiinngisitaanerlu nalaattarsimasartik paasisitsiniutigineqassapput. *Nipangiussiinnarnerup* qaangerneqarnera ajornartorsiutimillu pisortanit *akuersarneqarnera* amerlasuunut annertuumik sunniuteqassaaq. Inatsisitigut ataataqanngitsut amerlanerusut ukioqquneqarnissamat *sapiissuseqalernissaannut* taamatut paasisitsiniaaneq aalajangiisuusinnaasoq ilassutitut nassuiaatigaat. Ataasiakkaat danskit naalagaaffianit *utoqqatserfigineqarnissaq* ujarlorpaat.

Inuit apersorneqartut arlallit oqaatigaat ataatassarsiuinermik sulianut inatsisitigut apeqqutinut atatillugu sumit ikiorneqarsinnaaneq paasiuminaatsittaritsik, tarnikkullu ajornartorsiutinut pisariaqalissagaluarpat sumit ikiorneqarsinnaaneq ilaasa paasiuminaatsissagaat ersissutigalugu. Namminneq inatsisitigullu

ataataqanngitsut allat itigartitaakulasareeramik, pisortat oqartussaasuini sulisut ikiorneqarnissamik neqeroorutitalimmik suliniutaasinnaasunik ilisimasaqannginnerat pissutigalugu itigartitaqqinnissartik ersissutigisarpaat. Ataasiakkaat kredsrettinik suleqateqarnissaq ujjartorpaat – taamaassappat inatsisitigut ataataqanngitsut ataasiinnarmik saaffissaqassammata. Ataataamik ujjarlernermi – immaqalu nassaaralugu – suliap ingerlanerani ajornartorsiutit pilersinnaasut arlallit maluginiaqqaat, ikorfartuisunik oqaloqateqarsinnaaneq assigisaaluunniit periarfissatsialaassammata.

Inuit apersorneqartut amerlanersaasa qulaajaanermut apersuinermi oqaluttuassamik oqaluttuarinissaanut periarfissinneqarnertik nuannaarutigaa. Amerlanersaat inatsisitigut ataataqanngitsunut allanut naleqqiullutik imminnut nukissaqarnerusutut isigippat, atukkatillu pillugit eqqarsaatersornissamut piffissangaatsiamik nukippassuarnillu atuereersimallutik. Ataasiakkaat misigisimasatik nuanniisut, ukiorpassuarni puigorniarsarisimagaluatik oqaluserisinnaaleramikkitt assut aalassaatigaat. Ataasiakkaat apersorneqarnermik kingorna malinnaaqqilluni attaveqarfigineqarnissaminnut pisariaqartitsippat. Ataasiakkaat oqaatigaat nipangiussiinnarneq kanngusuuteqartutullu misigineq, inuunermik ilarujussuani artorsaatigisimasatik qaangerniarlugit imminnut suliarinerminnut atatillugu misissuinermit peqataanissartik ilisimaarisaminnik aalajangersimallugu.

Paasisutissat ilinniarsimasuneersut pissarsiffinnillu allaneersut

Inatsisitigut ataataqanngitsut maanna inuusut qassiuneri pillugit Meeqqanut Isumaginninnermullu Ministereqarfik allakkiorsimavoq (ilanngussaq 6). Danmarkimi naatsorsueqqissaartarfimmit, inuup normuinik nalunaarsuiffimmit pissarsiffinnillu allanit paasisstussat allakkiamut tunngavigineqarput. Inatsisitigut ataataqanngitsut piffissami 1911-1974-mi Kalaallit Nunaanni inunngortut 8.000 missaanniippat. Kisitsisit taakku meeqqanut tamanut (suli inuusunut toqoreersimasunullu) katissimannigsumik anaanaqarlutik inunngorsimasunut tunngasuupput). Taamaasilluni meeqqap inunngoreernerata kingorna angajoqqaavi katissimagaluarpataluunniit meeqqat ilaappat. Allakkiami (assigiinngitsunik naleqqussaareerluni) kalaallit maanna inuusut 1. juni 1963 sioqqullugu inunngorsimasut sisamarerterutaasa pingajorarterutaasalu akornanniittut inatsisitigut ataataqanngitsuupput.

Taamaasilluni inuup normuinik nalunaarsuiffimmit paasisutissat tunngavigalugit inatsisitigut ataataqanngitsut maanna Kalaallit Nunaanni 3.300 missaanniippat Danmarkimilu 1.300 missaanniillutik (ilanngussaq 6).

Kalaallit Nunaanni innuttaasut timikkut eqqarsartaatsikkullu peqqissusiannik kiisalu inuiaqatigiinni aningaasaqarnikkut pissutsinik takutitsisunik innuttaasunik ataavartumik misissuisoqartarpoq. Taaneqareersutut inatsisitigut ataataqanngitsut Kalaallit Nunaanni innuttaasut utoqqaanerumaartut akornanni amerlasoorpassuupput, taamaattumik innuttaasunik misissuinikkut tarnikkut peqqissusaat missingerneqarsinnaavoq, qassillu peroriartornerminni artukkiisunik atugassaqartitaasimanersut missingerneqarsinnaalluni. Inatsisitigut ataataqanngitsut innuttaasut sinnerinut naleqqiullutik annerusumik artukkigaasimanerannik isumaqassalluni tunngavissaqarpoq, taamaattumik innuttaasunik misissuineq inatsisitigut ataataqanngitsut pillugit kisitsisinik minnerpaatinneqartunik inerniliivoq.

Inuit peroriartornerminni artukkiisunik atugassaqartitaasimasut, soorlu imigassamut attuumassuteqartunik ajornartorsiuteqarfiusuni, nakuuserfiusuni kinguaassiutitigullunniit atornerluiffiusuni peroriartorsimasut amerleriapiloorsimappat. Inuit 1934 sioqqullugu inunngortut 17%-eraat amerliartuaarusaarlutillu inuit 1965-imi inunngortut 73%-eralugit. Taamaasilluni kalaallit

innuttaasut tamarmiusut ilaat amerlaqisut meeraanerminni annertuumik ajornartorsiuteqartarsimapput. ³

Innuttaasunik misissuinermi peqataasut qinnuigineqarput tarnikkut ajuutit assigiinngitsut ersiutaannik qanoq annertutigisumik ajoqusersugaatigisimanerlutik nalunaarutigeqqullugu. Tamanna tunuliaqutaralugu kalaallit innuttaasut pingajorararterutaasa missingi tarnikkut qajannaateqartutut taaneqarput. ³

Anne Sofie Hardenberg inatsisitigut ataataqanngitsunik Kalaallit Nunaanni tamaneersunit attaveqartarsimavoq, isumaqarporlu nalinginnaasumik ajornartorsiutit Kalaallit Nunaanni sumi tamarmi atugaasut.

Danskit naalagaaffiat pisortatigoortumik utoqqatserpat, tamanna inatsisitigut ataataqanngitsunut amerlasuunut annertuumik iluaqutaassasoq Anne Sofie Hardenbergip nalilerpaa. Inatsisitigut ataataqanngitsut ajornartorsiutigisimasaasa inuiaqatigiinnit paasineqarnissaat Anne Sofie Hardenbergimut pingaaruteqarpoq, inatsisitigullu ataataqanngitsut kalaallini danskinilu inuiaqatigiinni naligiissumik naleqartitaallutik innuttaaqataasutut akuerineqarnissaat pingaaruteqarluni.

Pingaartumik kredsrettit Nuup avataaniittut inatsit nutaaq kiisalu inatsitigut ataataqanngitsunik qanoq pitsaanerpaamik ikiuisinnaaneq pillugu ilisimasaqarluarnerulernissaat suliniutinut ilaassasoq Anne Sofie Hardenbergip kaammattuutigaa.

Inatsisitigut ataataqanngitsut amerlaqisut – naak kingunipilutsisisuusinnaagaluarlutik tarnikkullu katsorsarneqarnissamik annertuumik pisariaqartitsigaluarlutik – namminneerlutik ikiortissarsiorneq ajortut Anne Sofie Hardenbergip maluginiaqquaa. Taamaattumik suliniummi neqeroorutiginiakkami tamatuma qitiutinneqarnissaa kaammattuutigaa.

Inatsisitigut ataataqanngitsut facebookimi nittartagaat maanna 309-nik ilaasortaartoq Tida Ravnip oqaatigaa. Nunap immikkoortuinut qanoq agguataagaasimanerat naatsorsorneqarsimannigilaq. Inatsisitigut ataataqanngitsut pillugit sullissinermini inatsitigut ataataqanngitsuunerup nipangiutiinnagaasarnera erseqqittuarsimavoq. Annertuumik kanngusuutigineqartarpoq, assersuutigalugulu peqatigiiffiup ilaasortanut pisortatigoortumik allattorsimaffianut amerlasuut allanneqarusussimannigillat. Aammattaaq inatsisitigut ataataqanngitsunut saaffiginnissimanertik aaqquissuusaannullu peqataasimanertik amerlasuut anaanaminnut tusartikkusunngilaat. Inatsisitigut ataataqanngitsunik pissarsiniarnermut atatillugu tamatuma namminerimi ajornartorsiutinngorsinnaanera Tida Ravnip siulittuutigaa. Inatsisitigut ataataqanngitsuunerimi nalikinnerusutut misigisimanerup nipangiussiinnaarnerullu qaangernissaanik siunertalimmik paasisitsiniaanerup aallartinneqarnissaa Tida Ravnip kaammattuutigaa. Ikiorneqarnissaq siunertaralugu amerlanerusut saaffiginninnerannik tamanna kinguneqarsinnaavoq.

Inatsisitigut ataataqanngitsut amerlasuut tarnikkut katsorsaanivimmik pisariaqartitsissasut Tida Ravnip nalilerpaa. Psykologit ilinniarsimasunit, oqaloqatiginninnikkut imajarluni oqilisisaasinnaasunik, inatsisitigullu ataataqanngitsuunerimik qitiutitsisinnaasunik ikiuisoqarnissaa pisariaqartinneqarpoq. Inatsisitigut ataataqanngitsut amerlasuut ikiorneqarnissamik saaffiginnikkaangamik ilinniarsimasut iliuuseqarfissaalatsinerat naammattoortarsimavaat. Kinaassutsimik ajornarsorsiutit, nalikinnerusutut misigisimaneq imminullu naleqartippiannginneq, kinguaassiuutitigut atonerlugaanerup kingunipilui kiisalu ajattugaanerup nalikinnerusutullu imminut misigisimaneq qulequttaapput iliuuseqarfigineqarnissamut pisariaqartitsiffiusinnaasut. Imminut toqoriaraluarnerit, stresseqarnerit, nikallungarujussuarnerit, atonerluinerit kiisalu attuumassuteqarfigisanut ajornartorsiuteqarnerit ajoqutinut ersiutitut takutitsisusarput.

Ilaatigut Nuummi oqaloqatigiittartunik pilersitsisimanerit siusinnerusukkut misilittagaqarfiulluarsimasut Tida Ravnip oqaatigaa. Inatsisitigut ataataqanngitsunut amerlasuunut allanik imminnermissut ajornartorsiuteqartunik naapitsineq ikorfartuutaalluarsimavoq. Akerlianilli isumaqarpoq ilaat tarnikkut ima ajornartorsiuteqartigisut, ataasiakkaarlugit neqeroorfigineqanissaat pisariaqartinneqarsinnaalluni. Aamma apeqqutaavoq inatsisitigut ataataqanngisut ilaat allanut ima tatiginninngitsigisinnaammata, eqimattaniinnisaaq sapersaatigissallugu.

Psykologip/katsorsaasup kalaallisut oqalussinnaanissaa immikkut pingaaruteqartoq Tida Ravnip oqaatigaa. Tamatuma saniatigut inatsisitigut ataataqanngitsuunerup qanoq ittuuneranik katsorsaasup immikkut ilisimasaqarnissaa pingaaruteqarsinnaavoq.

Najukkami ikiuisoqarnissaa Tida Ravnip kaammattuutigaa, tassalu angalartoqatigeeqarluni, illoqarfinnut anginerusunut angalartussanik. Televideo atorlugu ikiorneqartariaqalerneq amerlasuunut annertuumik aporfiussasoq nalilerpaa. (Tamatuma saniatigut iluatsinniarnera ajornartorsiuteqassaaq, inatsisitigut ataataqanngisut amerlasuut utoqqalisimmata). Angalartoqatigiit pilersinneqassagunik, ilaqutaasunut aqqissuussinerit assigisaallu pisariinnerusumik aqqissuussinnaasavaat.

Eqqartuussisoq aqutsisuusoq, Johanne Banke Thorup malillugu Sermersooq kredsrettimi ataataassiuussinermik suliat 49-t missaat suliassiissutigineqarsimapput. Affaasa missaat kalaallimik ataataqarput. Johanne Banke Thorup oqaluttuarpoq, paasissutissat pissarsiariarineqarsinnaasut tamaasa pissarsiariariniartarlugit kredsrettit ikiuuttartut. Rigsarkivimi allaniluunniit paasissutissanik ujaasisoqassappat, innuttaasup nammineq tamanna isumagisariaqarpaa. Tamanna ilaannut ajornakusoorsinnaavoq, akiliuteqartoqarsinnaallunilu inatsisitigut ataataqanngitsup nammineq akilertariaqagaanik. Inatsisitigut ataataqanngitsut tarnikkut kinaassutsimullu tunngasutigut ajornartorsiutigisinnaasat kredsrettip eqqumaffigaa, oqartussaaffillu suliniutunik ataqatigiissaarisutut ivertinneqarsinnaasooq suleqatigerusullugu.

Inatsisitigut ataataqanngisut pillugit Savalimmiuni oqallittoqarsimasooq Finnur Eldevigip oqaatigaa – ilaatigut pineqartoq pillugu TV-kkut aallakaatitassiaq tunuliaqutaralugu. Tamatuma kinguneranik kalaallit inatsisitigut ataataqanngitsut attaveqarnissaat ajornannginnerulersimavoq – ataataannullu savalimmiormiuusunut tikilluaqqusinissaaq ilaqtaminnullu savalimmiormiuusunut ilisarititsinissaaq ajornannginnerulersimalluni. Allat inatsisinik ataataqanngitsunik taakkualu oqaluttuassartaannik isiginnittuusimasutut akuersaernerallu pineqartunit annertuumik pingaaruteqarsinnaammata Amalia Lynge Pedersenip maluginiaqaa. Assigisaanillu naligisanik oqaloqatigiittartuni peqataaneq iluaqutaasinnaavoq, soorlu aamma akuersaarinneq tamanit saqqummiunneqarpat.

Amalia Lynge Pedersen Australiamiit assersuusiropoq, soorlu nunap inoqqaavinut ilaaneq ukiorpassuarni kannngusuuteqartutut misigisimanermik akoqartarsimammata. Assigisaanillu ersissuteqavinnermut attuumassuteqartarsimavoq, nunammi inoqqaavi inuiaqatigiinnit immikkoortitaasinnaasarmata assigiinngisinneqarsinnaasarlutillu. Ukiuni kingullerni Australiami akuersaagaanerit annertusiartorsimavoq, nunallu inoqqaavisut nalunaarsugaasut amerliartorsimallutik, immaqa amerlanerusut saqqummerlutik kingoqqiffitik pillugit paasissutissanik tunniussinissamut sapissuseqarnerulersimammata.

Australiami ”digital storytelling” (”oqaluttuuartunik digitalimik immiussineq”) atorneqartarsimavoq, eqimattat imaluunniit inuit ataasiakkaat oqaluttuassartaminnik oqaluttuartinneqartarlutik. Taakku ”healing

stories” (“oqaluttuat katsorsaataasut”) TV-kkut filmitigullu takutinneqartarsimapput, assersuutigalugu isumaginninnermut peqqissaasunullu ilinniartitaanerannut atorneqartarlutik.. Oqaluttuartsineq kalaallit kulturiannut ilaammat, Amalia Lyng Petersen isumaqarpoq misigissutsit misigisimasallu artornartut iliuuseqarfiginissaannut taamatut iluseqartitsineq naleqqulluartsuussasoq.

Inatsisitigut ataataqanngitsunik akuersaarinninnginneq nunasiaataasimanerup oqaluttuassartaanut atatillugu isiginiarneqartariaqartoq Amalia Lyng Pedersenip nalilerpaa. Taamaattumik siunissami suliniuteqartoqassappat ilinniarsimasut Kalaallit Nunaanneersut suliniummik ingerlatsisuunissaat annertuumik pingaaruteqarpoq.

Oqallisigineqartut

Kinaassutsimik ineriartortitsinnermut eqqarsartaatsikkullu peqqissutsimut sorpassuit aalajangeeqataasarput, utimullu qiviarluni pissutaasut ataqatigiinnerat pisariitsumik nassuiaruminaallutik. Meeqqalli meeraanermi attuumassuteqarfigisaasa inuttut ineriartornerannut inuunerminnilu kingusinnerusukkat attuumassuteqarfinnik nutaanik pilersitsisinnaassusiannut annertuumik pingaaruteqarnerat pillugu patajaatsunik ilisimasaqartoqarpoq. Meeraanermi nalikinnerusutut misigisimaneq kanngusuuteqartutullu misigisimaneq kinaassutsip ineriartortinneranut annertuumik sunniuteqarsinnaapput, inersimasuunermilu tarnikkut qajannaateqalersitsisinnaallutik. Assigisaanillu meeraanermi uumisaarneqartarnerup inuunerup sinnerani tarnikkut kingusissukkat kingunipilutsitsisarnera uppersarluagaavoq.

Inatsisitigut ataataqanngitsut amerlasuut meeraanermi ataatavimmik kinaaneramik paasisimasaqannginnermik tunngaveqartumik annertuumik artukkigaasarsimasut qulaajaanerup takutippaa. Assigisaanillu inersimasutut inuunerminni kinaassusertik pillugu suli ajornartorsiuteqartut takutinneqarpoq.

Tanmanna atuartunut danskit kulturiannik tunuliaqutaqartunut nassuiaatiginiarlugu oqaatigineqassaaq kalaallit kulturianni *ataasiakkaat pinnagit ataatsimoorneq pingaartitaammat, kinaassutsimik isiginninnermik ileqqunit aalajangigaasumik* taaneqartumik ilaqlarluni. Taamaasilluni suminngaanneersuuneq ilaqutariinnullu kikkunnut ilaaneq pingaaruteqartorujussuupput. Danmarkimi sanilip *sulerisuunera* immaqa apeqqutigineqassasoq, Kalaallit Nunaanni sumiuunerup kikkunnillu ilaqutaqarnerup paasinissaa taamatulli pingaaruteqartigaq.

Inatsisitigut ataataqanngitsut apersorneqartut amerlanersaasa tarnikkut ajornartorsiutimik, namminneq naliliinertik malillugu inatsisitigut ataataqanngitsuunertik tunuliaqutaralugu pigilersimasamik qaangerniarnissaannut ikiorneqarnissaq kissaatigaat.

Kanngusuuteqartutut misigimaneq, nalikinnerusutut misigisimaneq, inuiaqatigiinni akuersarneqanngitsutut misigisimaneq kiisalu *nipangiussinnarneq* tassaapput inatsisitigut ataataqanngitsut amerlasuut misigisagaat. Qulequttat pineqartut sisamaasut pissutigalugit amerlasuut ikiorneqarnissaminnik annikitsuinnarmik naatsorsuutigisaqarnerannik isumaqassalluni tunngavissaqarpoq, ikiuinernullu neqeroorutigineqartumut amerlasuut takkuttannginnissaat unammilligassaassaaq.

Taamaattumik innuttaasunut tamanut apuuttumik immikkut ittumik paasisitsiniaasoqarnissaa pisariaqartinneqarpoq. Inatsisitigut ataataqanngitsut unammilligassarimasatik pillugit akuersarneqartutut misigisimalernissaannik kinguneqassasoq neriunarpoq. Tamanut ammasumik

oqallisaanera amerlasuunut naammassagunarpoq. Oqaloqatigineqartarluni katsorsarneqarnissamik pisariaqartitsisunut, ikioqqulluni saaffiginnissamut aporfisa ilaasa peerneqarnerannik kinguneqassasoq neriuarpoq.

Inatsisitigut ataataqanngitsut apersorneqartut tamarluinnangajaamik Nuummi Ilulissanilu najugaqarput, Kalaallit Nunaannili illoqarfinnit nunaqarfinnillu tamani peroriartorsimasuullutik, tamarmillu ajornartorsiutit nunami tamarmi assigiimmik nassuiarpaat. Paasissutissat inatsisitigut ataataqanngitsuneersut aamma ilinniarsimasuneersut imminnut naapertuulluarpud, taamaattumik atugassarititaasut sammeneqartullu nalinginnaasuusimanerannik isumaqassalluni tunngavissaqarpoq.

Inunnit inunngornerminni pisortatigoortumik inatsisitigut ataataqanngitsunit 3.300-usunit atugassarititaasut allaaserineqartut atorlugit qassit peroriartorsimanersut eqqoriaruminaappoq. Inatsisitigut ataataqanngitsut facebookimi quppersagaannut 300 sinnerlugit ilanngussimappata amerlasuut taamatut atugaqarsimassasut ilimanarpoq. Inatsisitigut ataataqanngitsut apersorneqartut aamma ilinniarsimasut tamarmik amerlasuut ikiorneqarnissamik pisariaqartitsisimassasut nalilerpaat.

Naak tamanna suliassiissutip avataanikkkaluartoq, paasissutissanik piniarnermi kredsrettit ikiuussinnaanngikkaangata – assersuutigalugu paasissutissanik Rigsarkivimit piniarnermi – inatsisitigut ataataqanngitsut amerlasuut kisimiittutut namminiiginnartussatut misigilersarmata maluginiaqquneqarpoq. Tigoriaannaasinnaanerili innuttaasunut nalinginnaasunut ajornakusoorsinnaavoq, aamma tamatumunnga aningaasartuuteqartoqarsinnaalluni. Immikkoortumut tamatumunnga kredsrettit ikiuussinnaannginnerat inatsisitigut ataataqanngitsunit itigartitsinertut isigineqartarpoq, tamannalu immikkut artornartutut misigineqartarluni, taaneqareersutut pisuni amerlasuuni pineqartut ilaqquttanit, ilisarisisamasnit oqartussanillu itigartitaasarsimasutut misigisarsimareeramik. Taamaattumik suliassamut tigussaasumut tamatumunnga aalajangersimasumik ikiuineq, inuttut sunnerneqaatit amerlasuut ataataassarsiuinermik suliamik aallartitsinissamik aalajangeraangamik misigileqqittagaasa iliuuseqarfiginissaannut tamanna pingaaruteqarsinnaavoq.

Inerniliussaq

Neqeroorutit periutsillu assigiinngitsut atorlugit ataatsimoortumik suliniuteqarnissaq pisariaqartinneqarpoq. Piareersaalluni aqqissuussinermi Kalaallit Nunaanni najugaqarfiiit siammasissuunerisa, inatsisitigut ataataqanngitsut assigiinngiaartunik pisariaqartitsinerisa pisimasullu qanoq ittuusimanerisa mianerinissaat ilanngullugit eqqarsaatigineqartariaqarput. Taamaattumik Kalaallit Nunaanni katsorsaannermut neqeroorutit qulequtsikkat marluk maanna ingerlatat isumassarsiorfigineqarput misilittagaallu atorluarneqarlutik.

Kalaallit Nunaanni toraagalimmik katsorsaannermik suliniutinit allanit misilittakkat

Inersimasut meeraanerminni kinguaassiuutitigut atornerlugaasimanermikkut kingusissukkut kingunipilutsitsisut katsorsarnissaannut angalaqatigiittartut

Angalaqatigiittartut suleqatigiiaat sisamaapput marlunniit pingasunut psykologeqarlutik/katsorsaasoqarlutik, marlunnillu aalajangersimasunik oqalutseqarlutik. Illoqarfinnut tamanut katsorsaajartorluni angalanerit 11 inniminnigaapput, angalaqatigiit qaammammut ataasiarlutik

sapaatip akunnera ataaseq illoqarfimmiittarlutik. Angalanermi ataatsimi sullitat ataasiarlutik marloriarlutilluunniit katsorsarneqarnissaat neqeroorutaasarpoq, eqimattakkaarlugit ataasiakkaarlugilluunniit katsorsaasoqartarluni. Angalaqatigiittartunut missingersuutit tamarmiusut 7,6 milliunippput, angalaqatigiittartullu maannamut aningaasanut inatsimmiippput ukioq 2020 tikillugu.

Illoqarfimmi aallartittoqalersinnagu kommuni pineqartoq najukkamilu isumaginninnermut ingerlatsivik attaveqarfigineqartarput, qanoq ingerlaaseqarnissamik ilisimatinneqarlutik kiisalu inummik attaveqaataasumik ininillu atugassiinissamik qinnuigineqarlutik. Inuup attaveqaataasup allagarsiinissaq innuttaasunillu ataatsimiisitsinissaq suliassarai. Taamaasilluni angalaneq siullesq ”misissuilluni angalaneruvoq”, innuttaasunik ataatsimiisitsinikkut, najukkani atuagassiani radionilu apersorneqarnikkut angalaqatigiittartut illoqarfimmi suliassat pillugit paasissutissiisarlutik. Tamatuma saniatigut isumaginninnermik ingerlatsivik kiisalu assigiinngitsunik ilinniagallit ataatsimeeqatigineqartarput, taakkununga ilaallutik peqqissaavinni sulisut, inissiisarfinni betjentit, politiit, ilaqutariinnik sullissiviit palasillu. Katsorsaanerup saniatigut ilinniarsimasunut pikkorissaanerit aaqqissuunneqartarput, kiisalu ilaqutaasut ammasumik siunnersorneqartarlutik. Illoqarfimmi saaffiginnittut amerlagaangata, utaqqisut allattorsimaffiannik pilersitsisoqartariaqartarsimavoq.

Nuummi 2015-imi upernaakkut katsorsaaqatigiittartut ataatsit najukkami psykologinik marlunnik inuttaqartut pilersinneqarput, taakkualu eqimattakkaanik ataasiakkaanillu katsorsaanaissaq aamma neqeroorutigisarpaat. Illoqarfiup angissusia pissutigalugu suleqatigiinnut taakkununga suli sullitassaarpoq.

Naggataagullu sapaatip akunneranut nalunaaquttap akunnerini arfinilinni oqarasuaatikkut siunnersuineq pilersinneqarnikuuvoq. Oqarasuaatikkut siunnersuineri ikorfartuilluni oqaloqatigiinnerit neqeroorutigineqartarput.

Angalaqatigiittartut misilittagaat

Nunap pissusia pissutigalugu eqaaqisumik suleriaaseqartoqartariaqarnera sukkaqisumik paasinarsisoq immikkoortoqarfimmi pisortap Ellen Magnussenip oqaatigaa. Illoqarfiit ilaanni ataatsimi saaffiginnittut amerlanerat pissutigalugu ingerlaaseq ukiunut marlunnut sivitsorneqartariaqarsimavoq. Kalaallit Nunaanni illoqarfiit anginerit amerlanersaat maanna tikinneqareerput, illoqarfiillu mikinerit nunaqarfiillu amigaataallutik. Illoqarfiit mikinerit ilaanni eqimattakkuutaanik pilersitsisoqarsinnaasimangilaq, innuttaasut imminnut ilisarimavallaarnerat pissutigalugu. Illoqarfiit nunaqarfiillu mikinerit arlallit ataatsimoortumik katsorsaavigisussanngorlugit kattunnissaat maanna eqqarsaataavoq. Najugaqarfissanulli atatillugu tamanna unammilligassartaarpoq, innuttaasullu peqataasut ilaquttaminnik suliffimminnillu nakkutiginnissinnaannginnermikkut unammilligassaqarlutik. Nunaqarfimmi minnerni isorliunerusuniittut televideo atorlugu katsorsarneqarsinnaanissaat eqqarsaataasimavoq, psykologilli suliniummut peqataasut televideo atorlugu tarnip pissusaasigut katsorsaalernissamut tunuarsimaarsimapput. Taarsiullugu periutsip allanngortinnissaa pilersaarutaavoq. Eqqarsaatersuutit assigiinngillat – assersuutigalugu angalaqatigiittartut sapaatip akunnerini tallimaaniit arfinilinnut nunaqarfimmiiginnartarnissaat eqqarsaataavoq, taamaasilluni siumut utimullu angalaqattaarnerit pinngitsoortinneqassammata. Taamaasilluni ataasiakkaarluni katsorsaanerit kimittusisamik ingerlatat annerusumik neqeroorutigineqartassasut eqqarsaataavoq.

Amerlanersaasa pissarsiaqaatigilluarsimagaat psykologit nalilerpaat. Ilaquttanik najuinnermut, suliffeqarnermut kiisalu annikinnerusumik atornerluisuunermut atatillugu amerlasuut ingerlalluarnerulersimasut oqaatigaat. Ilaat siusinnerusukkut nikallungarujussuarsinnaanerannik

imminullu toqunnissamik eqqarsaatqartarsimanerannik assersuutissaqarpoq, tamakkulu ikileriarsimapput.

Suliniutit taamatut ittut piviusunnngortissinnaajumallugit eqaalluinnartumik suleriaaseqartariaqarneq pingaarnertut misilittagaavoq. Angalaqatigiittartut aappaat psykologinik kalaallisut oqaluttunik inuttaqarpoq, taamaanneratigullu sullitat amerlanerusut takkukkajunnerusarput, suleqatigiilli oqalutsimik atorfissaqartitsisut aamma ingerlalluarsimasut utimut nalunaarutigineqarpoq. Kinguaassiuutitigut atornerlugaasimanerup nipangiutiinnagaajunnaarnissaa angalaqatigiittartut pilersinnerannut immikkut siunertaavoq. Tamatumani innuttaasunik ataatsimiisitsinerit ilaqutaasunillu akuutitsisinnaaneq annertuumik iluatsitsiffiusimapput. Tamatuma saniatigut najukkami najuussimaneq najukkanilu tusagassiuutitigut saqqummersinnaasimaneq aamma pingaaruteqarput.

Maanna 500 missaat katsorsarneqareerput. Aatsaat 2017-ip ingerlanerani suliniut nalilersorneqassaaq, taamaattumik neqeroorutip aalajangersumik agguataagaanera, ilanngullugu qassit naammassinnissimansut, aamma qassit nalilersuilluni oqaloqatigiinnernut takkuttarsimansut pillugit paasissutissamik tunniussisoqarsinnaanngikkallarpoq.

Alliaq

Alliaq angutininut arnanullu aapparissaminut atatillugu nakuuserniartarnermik kamanniartarnermillu ajornartorsiuteqartunut neqeroorutaavoq. Neqeroorut Isumaginninnermut, Ilaqutariinnermut, Naligiissitaanermut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalakkersuisoqarfiup pilersitataraa. Alliaq Namminersorlutik Oqartussanit aningaasalersugaavoq. Oqarasuaatikkut sianerfissaq, psykologit attaveqatigiittarfiat kiisalu tarnip pissusaanut tunngasutigut ataqatigiissaarisoq neqeroorummut ilaapput.

Suliniummumut ilusiliussaq 2011-imili allaaserineqarpoq, pilersitsinissamulli 2016-imi upernaakkut aalajangiisoqarluni. Missingersuutit maannamut en million missaanniipput, suliniullu ukiup ataatsip qaangiunnerani nalilersorneqassalluni.

Piffissap pilersaarusiortiusup kingorna suliniut 25.11.16-imi saqqummiunneqarpoq. Tamanna sioqqullugu Torben Weyhep ukiup suliffiusup affaata missaa suliniutip suliarineranut atorsimavaa, ataatsimeeqateqartarluni, oqilisaaffigineqarluni oqaloqateqarneq katsorsaanermullu ilusiliussat pillugit "Dialog mod vold"-mik "Nakuuserneq akiorniarlugu oqaloqatigiinneq"-mik Københavnimiittumik suleqatigiinnissamik isumaqatigiissusiortarluni kiisalu najukkani neqeroorutininik psykologit ataqatigiissaarisoq peqatigalugu ineriartortitsilluni. Tamatuma saniatigut saqqummiussineq sioqqullugu psykologinik peqataasunik pikkorissaasqarpoq.

Oqarasuaatikkut attaveqaat oqarasuaatikkut siunnersuisartunit pingasunit, kommunip ataani ilaqutariinnik sullissivimmi sulisuunermikkut isumaginninnermut tunngasunik ilinniarsimasannit isumagineqarpoq. Naalakkersuisoqarfiup siunnersuisartut toqqaannartumik akilertarpei. Oqarasuaatikkut siunnersuisartut oqarasuaatikkut mailikkulluunniit saaffigineqartarput, paasissutissallu psykologimut ataqatigiissaarisumut ingerlateqqittarlugit, taannalu tullerriaarisuusarpoq psykologinullu attaveqartuulluni.

Maannamuugallartoq illoqarfinni sisamani psykologit siunnersortitut tunngaveqarlutik suleqatigineqarput. Psykologit siunnersortitut aningaasarsiaqartinneqarput, nammineerlutillu ininik suliffissamik atugassiissallutik. Skype atorlugu katsorsarneqarnissamut periarfissaqarpoq, tamatumani ininik tulluurtunik teknikkikkullu atortorissaarutilinnik pissarsiniarnissamut Alliaq naammaginartumik ikiuussinnaasqarpoq. Internetikkulli attaveqaatip sullitamit namminermit akilerneqarnissaa aallaaviusarpoq.

Katsorsarneqarnissamut neqeroorut psykologimik arfineq pingasoriarluni ataatsimeeqateqarnermik aapparillu nalunaaquttap akunnerini marlunni oqaloqatigineqarnerannik imaqqarpoq. Katsorsaasup psykologillu ataqatigiissaarisup nalilersuereernerisigut oqaloqatigiinnerit amerlanerusut akuersissutigineqarsinnaasarput.

Alliamit misilittakkat

Immikkut ittumik siunnersortip Torben Weyhep oqaatigaa tupaallannartumik tigulluarneqarsimallutik saaffiginnittullu amerlasimaqalutik. Psykologinik pissarsiniarneq ajornarsimannigilaq. Psykologit ilaat namminneq sullissiveqartuupput, allat pisortani atorfeqartuullutik. Psykologimik ataqatigiissaarisoqarneq suliniummut aallaqqaataaniilli nukittoqutaasimavoq. Ataqaatigiissaarisooq attaveqatigisartagaqareersimavoq, psykologinik pissarsinissamut periarfissiisumik, ineriartortitsinerullu nalaani ilisimasatigut ikiuussinnaasimalluni. Assigisaanillu Nakuuserneq akiorniarlugu Oqaloqatigiinneq Danmarkimiittoq aqputigalugu suliamut atasumik isummersoqateqarsinnaaneq annertuumik nukittoqutaasimavoq, taakku immikkut ittumik ilisimasanik tapertaasinnaasarsimagamik. Skypemik atuisinnaaneq suliniummi psykologinik tigulluarneqarpoq. Ininik attartorniarnermut internettikkullu attaveqalersitsinerneq qaavatigut ikiorneqarnissaq maannamut pisariaqarsimannigilaq. Tulleriinnilersorluagaasumik ataavartumik nalilersuisarneq suliniummi atorneqarpoq, isumassarsiat ilaatigut "feedback informed treatment"-imeersut (oqaloqatigiinnerneq nalilersuinnermullu sakkut ilimagilluinnakkanik tunngaveqartut) atorneqartarlutik. Aammattaaq katsorsaaneq sunniuteqarsimanera pillugu utimut nalunaaruteqarnermi ajornannigippat aapparisaq misiligutaagallartumik akuutinniarneqarpoq.

Annikitsuinnarmik aallartissinnaaneq suliniummut nukittoqutaasimavoq nalilerneqarpoq. Taamaattumik eqimattakkaartitsoqannigikkallarnissaa toqqarneqarpoq, suliniutilli kingusinnerusukkat annertusisinnaanera ammaanneqarpoq. Katsorsagaanissamullu neqeroorummut malinnaaqqinnermi ikorfartuilluni oqaloqatigiinnerit ilaasariaqarnerat, kiisalu katsorsarneqarnerneq nalunaaquttap akunnerisa atorneqartut amerlineqarnerisigut ataavartumik sunniuteqarsinnaanerat annertusissagunartoq maanna inerniliussaagallareerpoq. Ilaqutariit nakuuserneq eqqugaasut tamarmiullutik qitiutinneqarnerulernerat suliniummut iluaqutaassasoq ilanngullugu nalilerneqarpoq.

Suliniutinut siunnersuutit

Inaarutaasumik ilusiliineq Meeqqanut Isumaginninnermullu Ministeriamit aamma Isumaginninnerneq, Ilaqutariinnerneq, Naligiissitaanerneq Inatsisinillu Atuutsitsinnerneq Naalakkersuisoqarfimmit suliarineqassaaq. Tamatumunnga pissutsit tulleriiaarinerillu ilisimasanngisakka ilaassapput. Suliniut pingaarnertut marlunnik sukaqartariaqarpoq:

- A) Pisortat paasisitsiniaanerannik oqallitsitsilernerannillu suliamik ingerlatsineq, aamma
- B) Tamatumunnga pisariaqartitsisunut ataasiakkarluni oqaloqatiginninnikkut katsorsagaaneq.

Inatsisitigut ataqaqannigitsunut suliniutissatut siunnersuutit aalajangersimasumik isumassarsiatut pissutsitullu suliniummut ilaasussatut siunnersuutigineqartut 13-t saqqummiunneqarput.

1)

Suliniummik aqutsineq suliniutillu allaffissornertaa Isumaginninnerneq, Ilaqutariinnerneq,

Naligiissitaanermut Inatsisinillu Atuutsitsinermut Naalakkersuisoqarfimmit aallaaveqartariaqarpoq. Suliniutinut assigisaannut naalakkersuisoqarfik misilittagaqarpoq, pisariaqartitamillu suleqatissanik attaveqaqateqartareerluni.

Suliap ingerlanera paasisitsiniaanermik oqallitsitsilernermillu imaqartoq Saammaasseqatigiinnermut Isumalioqatigiissitaq suleqatigalugu pilersinneqarsinnaassaaq.

2)

Suliniummumut periuseq aningaasaqarnerlu eqaatsuussapput. Qassit ikiorneqarusussanersut siulittorneqarsinnaangilaq. Allaaserineqartutut suliniutini assingusuni eqaatsumik suleriaaseqarnissamut periarfissaqarnissaq suliniutillu ingerlanerani ilikkagaqartarsinnaaneq aalajangiisuusut erseqqissaatigineqarpoq. Tamatuma saniatigut nunarujussuarminni siammasissunik najugaqarfeqartumi suliniutip ataatsimoortumik ingerlannerani pissutsit siulittoruminaatsut amerlaqisut atuutissapput. Missingersuusiornermut periusit pissutigalugit eqaatsuunissaq ajornakusoorsinnaagaluartoq, tamanna anguniarneqartariaqarpoq.

3)

Suliniut najukkami tunngaveqassaaq najukkamilu ilinniarsimasunit suliarineqassalluni. Katsorsaanerit, paasisitsiniaanerit assigisaallu tamarmik, tiguisussap ilitsoqqussatut oqaasii atorlugit ilinniarsimasunit, kulturikkut ataqatigiissutinik ilisimannittunit suliarineqarunik sunniuteqarluarnerusarput. Pisumi matumani inuiaqatigiinni pissutsit kulturikkullu pissutsit oqaluttuarisaanermeersut maannalu atuuttut qulequttap suliarineqartussap qitiulluinnartumik ilagivai. Taamaattumik suliniutit najukkami tunngaveqarnissaat annertuumik isumaqarpoq. Psykologit ilinniarsimasullu allat Kalaallit Nunaanni najugallit kalaallinillu inuiaqatigiinnik ilisimannittut atorineqassapput. Taakkunanga ilaat kalaallisut oqalussinnaasariaqarput.

4)

Ajornartorsiutit inatsisitigut ataataqanngitsut amerlasuut nalaattarsimasaat pillugit paasisitsiniaaneq suliniummumut qitiusut ilagisariaqarpaat. Atukkatik pillugit innuttaasunit ammasumik akuersaarneqarnissap inatsisitigut ataataqanngitsunut amerlasuunut pingaaruteqarnera tamatumunnga pissutaavoq. Tamatuma saniatigut amerlasuut kanngusuuteqartutut nalikinnerusutullu misigisimanermikkut aporfissarpassuaqarput, taamaanneratigullu ikiortissarsiornissaq ikiorneqarnissarlu tunuarsimaarfigisarlugu. Qulequttat taakku pillugit paasisitsiniaanerup aporfissanik taakkuninnga nungutitsinissaa neriunarpoq.

5)

Paasisitsiniaanerup qulaani taaneqartup ilaa ”oqaluttuatut katsornartutut” ilusiligaasinnaavoq, inatsisitigut ataataqanngitsut oqaluttuassartatik radiokkut TV-kkullu piviusulersaarutitut oqaluttuarisinnaallugit (psykolog Amalie Lyng Petersenip nassuiaatigisimasaatut).

6)

Qulequttat oqaluserineqalissagaangata ataatsimeersuarterneq Kalaallit Nunaanni ileqquuvoq. Tamanna suliniutip nunamut tamarmut atuuttup aallartinneranut malunnartitsiviusinnaavoq, tamannalu suliniummumut nunamut tamarmut atuuttumut aallarniutaalluni – ataatsimeersuarneq taannatuaanani, suliniummumut nukittorsaataassaaq.

7)

”Oqariartuuteqarlutik angalatitat” paasisitsiniaanermut immikkoortut aappaattut ilaatinneqartariaqarput. Angalaqatigiittartut ”misissuiartorlutik angalasarneri” isumassarsiorfigalugit ilinniarsimasut inatsisitigut ataataqanngitsunik taakkualu ilaqutaannik illoqarfinni nunaqarfinnilu anginerusuni naapitsisariaqarput. Innuttaasunik ataatsimiisitsisoqartariaqarpoq najukkanilu tusagassiuutitigut oqallittoqartariaqarluni. Oqallitsilissagaanni, nipangiutiinnakkat oqaluuserineqartalissappata kiisalu katsorsarneqarnissamut peqataasussanik pissarsissagaanni *najuuttariaqarneq* angalasartoqatigiit misilittagaraat. Innuttaasunik ataatsimiisitsinerit suleqatigiissitsinernut aamma annertusineqarsinnaapput, peqataasut akuutinnissaannut tusaaniarneqarnissaannullu suleqatigiissitsinermi piffissaqarnarnerusarmat. ”Oqariartuuteqarlutik angalatitat” ikiorneqarusuttunut inuttut siulliullutik attaveqartuusinnaapput, kiisalu attaveqarfigisartakkat suleqatissallu pilersinneqarsinnaallutik.

Suliniutitut nutaatut eqqumiitsuliorpalaartumik ilusiliisoqarsinnaavoq. Saqqummersitsineq, isiginnaartitsineq, nipilersorneq il.il. aaqqissuunneqarsinnaallutik. Innuttaasunik ataatsimiisitsiinnarnermiit sullinniakkat assigiinngisitaarsinnaanerunerat taamatut ilusiliinikkut iluaqutissartaavoq. Aammattaaq inunnut kannngusuuteqartutut misigisimasunut allanillu aporfissaqartunut peqataanissaq ajornaannerussaaq.

Inatsisitigut ataataqanngitsut aamma ”oqariartuuteqarlutik angalatitatut” peqataasinnaapput. Nipangiussiinnarnerup qamanilu kannngusuuteqartutut misigisimanerup atuukkunnaarsikkiartornerinut inatsisitigut ataataqanngitsut maligassiuusutut peqataarusuttut pisariaqartinneqarput.

8)

Inatsisitigut ataataqanngitsut ilarpasui suliniutitigut qulaani taaneqartutigut ikiorneqarsinnaassasut naatsorsuutigineqarpoq. Arlallit oqaloqatigiittarluni katsorsarneqarnissamut pisariaqartitsissasut naatsorsuutigineqartariaqarpoq. Imaassinnaavoq pingasuniit tallimariarluni paasinarsisitsisumik ikorfartuisumillu oqaloqatigineqassasut, imaluunniit tarnikkut katsorsarneqavillutik oqaloqatigiinnerit 10-20 atorlugit. Imaassinnaavoq inersimasunut meeraanermi kinguaassiuutitigut atornerlugaanermik kinguneranik kingusissukkut kingunipilutsitsisunut ingerlatat assigalugit illoqarfinni anginerusuni ataasiakkaani ”angalaqatigiittartunik” pilersitsinissamut peqataasussat naammassasut. Taakkunani eqimattakkaanik ataasiakkaanillu katsorsaasoqarsinnaassaaq.

Kannngusuuteqarneq qulequtarineqartillugu, eqimattakkuutaanik katsorsaanerup immikkut angusaqarfiulluarnini pitsaaqutigaa. Nunaqarfinnili illoqarfinnilu minnerusuni tamanna aningaasaqarnikkut piviusorsioruunngilaq, amerlavallaat imminnut ilisarismavallaassammata. Taakkunani televideo atorlugu ikiuilluortoqarnerusinnaassaaq. Tamatuma saniatigut psykologit annertuumik atorluarneqarnerusinnaassapput. ”Angalaqatigiittartut” aallartimmata televideo atorlugu tarnikkut katsorsaaneq annikitsuinnarmik misilittagaqarfiuvoq. Kingorna annertuumik ineriartortoqarpoq, ilaatigut tarnikkut nappaatilinnik katsorsaanermi misilittagaqarfiullarluni. 2016-imi tarnikkut nappaatilinnik katsorsaavik Skype atorlugu 2000 sinnerlugit attaveqarfeqarpoq. 2017-imi psykologit Kalaallit Nunaanni ukiumoortumik ataatsimiinneranni qarasaasiakkut attaveqaatit atorlugit katsorsaaneq qulequtarineqarpoq, taamaattumik psykologit periuseq misilittagaqarfigivaat.

Peqataasut qarasaasiakkut attaveqaammik qarasaasianillu atugassinneqarnissaat piunasaqaataassaaq. Tamanna peqqinnissaqarfik suleqatigalugu pisinnaavoq, takku illoqarfinni nunaqarfinnilu tamani teknikkikkut atortorissaaruteqareermata, takkuninngalu atuinissamik misilittagaqartunik najukkani sulisoqarlutik.

9)

Psykologit ilinniarsimasullu allat siunnersortitut atugassaqtartitaallutik atorfinitsinneqartariaqarput. Tamanna naalakkersuisoqarfiup suliniutaani allani marlunni ingerlalluarpoq. Suliniut ukiuni marlunni-pingasuni ingerlassasoq naatsorsuutigineqassaaq. Oqaatigineqareersutut eqaatsumik suleriaaseqartoqartariaqarpoq, aamma sulisutigut atugassarititaasut eqqarsaatigalugit, taamaattumik aalajangersimasumik atorfinitsitsinerit imminnut akilersinnaassanngillat. Kalaallit Nunaanni psykologit namminersortut sulisinneqarsinnaasut amerlingaatsiareernikuupput. Tamatuma saniatigut aalajangersimasumik atorfillit arlaqartut sunngiffimminni siunnersortitut sulisarput. Inuiaqatigiinnik, kulturimik ajornanngippallu oqaatsinik ilisimasaqarnermik saniatigut psykologit ilinniakkaminnut piginnaasaqarluartuusariaqarput, oqalisaassillunilu oqaloqateqarnermut supervisionimut periarfisaqartariaqarlutik.

10)

Sulinitup sunniutaa pillugu paasissutissanik tulleriinnilersorluagaasumik katersisoqartariaqarpoq. Katsorsaanerup sunniutaa ass. "feedback informed treatment" atorlugu nakkutigineqarsinnaavoq.

11)

Ikiorneqarnissamut aqut pisariitsoq paasiuminartorlu pilersinneqartariaqarpoq. Inatsisitigut ataataqanngitsoq "matu ataaseq" ujartorpaat. Tamatuma saniatigut suliniut kredsrettinut ataqatigiissaarneqartariaqarpoq, inatsisitigut ataataqanngitsut inatsisitigut siunnersorneqarnissamut katsorsaanikkullu ikiorneqarnissamut siunnersorneqarsinnaassammata – taamaassappat ingerlaqatigiissinneqartunik. Kredsrettit inatsisitigut ataataqanngitsunut oqaloqateqarnissamut periarfissaqarneranik ilisimatitsisarnerisigut, taamaassappallu quppersakkamik tunniussisarnerisigut suleriaaseq atorsinnaavoq.

Tamatuma saniatigut oqarasuaatikkut saffiginnissinnaasoqartariaqarpoq, inatsisitigut ataataqanngitsut amerlasuut utoqqalisimmammata, mailikkut allagaqarnissamut periarfissaqanngitsut. Oqarasuaatikkut sianerfissamik pilersitsinermut Alliami misilittakkat atorneqarsinnaapput.

12)

Suliniut qarasaasiakkut immikkut nittartakkami allaaserineqartariaqarpoq. Allaaserisaq inatsisitigut ataataqanngitsunut, ilinniarsimasunut soqutiginnittunullu allanut sammititaalluni. Tamatuma saniatigut quppersakkanik, kredsrettini kiisalu innuttaasunik ataatsimiisitsinerni aqqissuussinerniluunniit allani tunniunneqarsinnaasunik suliarinnittoqarsinnaavoq.

13)

Paasissutissanik kredsrettini pissarsiarineqarsinnaasut qaavatigut pisortat toqqorsiviini ujaasinissaq pisariaqartinneqartillugu, inatsisitigut ataataqanngitsut inatsisitigut ikiorneqarsinnaassappata, tamanna oqilisaataassaaq isumassorneqarnermillu misiginermik kinguneqassalluni.

Naggasiut

Inatsisitigut ataataqanngitsut ilinniarsimasullu piffissamik ilisimasaminnillu atugassiiusut qutsavigerusuppakka. Qulequttap matuma artornartup oqaluuserinissaanut inatsisitigut ataataqanngitsut arlallit imminut ajugaaffigisariaqarsimapput. Ilinniarsimasut oqaloqatigiinnitsinnik tamakkiinngitsumik imaqarniliuisarnera akuersaarsimavaat. Suliap matuma ingerlanerani tusagassiortut ataqinerulersimavakka – oqaloqatigiinnerit sorpassuarnik imaqartut imaqarniliussallugit pisariitsuinnaangilaq! Eqqunngitsunik paasissutissaqarpat, allatigulluunniit isornartorsiuinissamut tunngavissaqarpat, isornartorsiuineq uannut sammititaassasoq kissaatigaara. Qulaajaanermut matumunnga uanga kisima akisussaasuuvunga. Qujanaq tatigigassinnga, neriuppunga pakatsisissimanasi.

Kalaallit iliarsuit pillugit arlalinnik oqaluttuaateqarput erloqinartortalinnik. Oqaluttuarineqarajuttarpoq iliarsuit ajortumik pineqartartut, naggataagulli akiniaasartut imaluunniit allatigut annertuumik ataqqisaalersartut. Ilisimaneqarnerpaaq tassaavoq nukappiaraq Kaassasuk, uumisaarneqartartoq nunaqarfimminilu ajattugaasoq. Kaassassuup "Pissaap Inua" ornippaa, taassumalu Kaassasuk pissarsuannngortillugu. Kaassassup pissarsuannngornermigut ataqqineqalernini iluarusuutigaa, imatulli akiniaarusussuteqartigaaq, nunaqqatini tamarluinnangajaaja toqullugit, kingornalu kiserliortunngorluni inuulerluni. Inatsisitigut ataataqanngitsut pakatsinitik qujanartumik kingunissaqarnerusumik takutippaat.

Jacob Lindholm

Innersuussutit

Saqqata assiliartaa: Julie Edel Hardenberg.

¹ Jens Heinrich, Sniff Andersen Nexø, Linda Nielsen: "Meeqqat Kalaallit Nunaanni 1914-1974-imi katissimangitsunik angajoqqaarlutik inunnorsimasut inatsisitigut inissimanagerat pillugu oqaluttuarisaanikkut nassuiaat". Statsministereqarfimmit ulloq 1. juni 2011-mi saqqummiunneqartoq.

² Anne Sofie Hardenberg, Pia Christensen Bang: "Ataatamik ilungersuutit". Milik Publishing. 2009.

³ Kalaallit Nunaanni innuttaasunik misissuineq, 2014. Inuuniarnermi atukkat, inooriaaseq peqqissuserlu. Inger Kathrine Dahl-Petersen, Christina Viskum Lytken Larsen, Nina Odgaard Nielsen, Marit Eika Jørgensen, Peter Bjerregaard. Statens Institut for Folkesundhed.

Immikkoortortaq
Ilaqutariit

**Sulianik inger-
latsisoq**
Itg

Suliap normua
2015 - 6510

Allakk.nr.
308723

Ulloq
3-8-2016

Inatsisitigut ataataqannginnerup qanoq ittuunerata qulaajaaffiginneranut suliassamut nassuiaat

1 AALLAQQAASIINEQ

Inatsisitigut ataataqanngitsut pillugit inatsisissatut siunnersuummut isumaliutissiissut makkuninnga imaqarpoq:

"Peqatigitillugulu inatsisitigut ataataqanngitsunut apeqqutit inatsisitigut ataataqanngitsuunermut attuumassuteqarsinnaasut sularinissaannut pisariaqartitsisunut siumut suliniuteqarnissami danskit naalakkersuisui Naalakkersuisunik suleqateqaqqullugit kaammattorneqarput, peqatigitillugulu inatsisitigut ataataqanngitsuulluni qanoq inuttut sunnerneqartarneq qulaajaaffigalugu."

Taamatut kaammattuisoqarnera naammassineqassappat inatsisitigut ataataqanngitsuulluni inuttut qanoq sunnerneqartarneq siullertut qulaajaaffigineqassaaq. Sulinissamut nassuiaat manna taamatut sulinissamut tunngaviussaaq.

Qulaajaasoqarnera tunngavigalugu inatsisitigut ataataqanngitsunut apeqqutinik inatsisitigut ataataqanngitsunut attuumassuteqartunik sularisaqarnissamik pisariaqartitsisunut suliniuteqarnissaq piareersarneqassaaq.

2 Qulaajaasoqarnerani sammisassat

Qulaajaasoqarnerani inatsisitigut ataataqarnani inuttut sunnerneqartarneq pillugu kisalu inatsisitigut ataataqanngitsunut apeqqutinik inatsisitigut ataataqannginnermut attuumassuteqartunik sularinninnissamik pisariaqartitsisunut nassuiaat aallaavigneqassaaq.

Tassungalu atugassanik qulaajaanermi makku nassuiarniarneqassapput:

- Oqaluttuarisaanermi inatsisitigut ataataqanngitsunut kalaallit inuiaqatigiit qanoq isummertarnerat.
- Ajornartorsiutit inatsisitigut ataataqanngitsut Kalaallit Nunaanni peroriartornerminni misigisimasinnaasaasa suuneri, soorlu assersuutigalugu inuttut kiinaanermut tunngatillugu.
- Ajornartorsiutit tamakku peroriartornermi inatsisitigut ataataqanngitsut inersimasuunerannut qanoq sunniuteqartarsimanersut, ullumikkullu inuunerannut sutigit pingaaruteqarnersut.
- Qanorlu kalaallit inuiaqatigiit, tassungalu ilanngullugit inunnik isumaginnittoqarfik peqqinnissaqarfillu, inatsisitigut ataataqanngitsunut inatsisitigut ataataqannginnertik pissutigalugu ajornartorsiulersimasunut qanoq iliortarsimanersut, qanorlu tapersersuisarsimanersut.

- Inatsisitigut ataataqanngitsut Kalaallit Nunaanni peroriartornerminni meeqqanut allanut ataataqarnatik peroriartorsimasunut sanilliullugit ajornartorsiutinik immikkut ittunik naapitsisarsimangersut.
- Inatsisinik ataataqanngitsut kikkut apeqqutinik inatsisitigut ataataqanngitsuumnermut attuumassuteqarsinnaasunik suliarinninnissaminut pisariaqartitsinersut nassuiaaffiginissaat, soorlu qanoq amerlatiginersut, sumilu najugaqarnersut (Nuummi, Kalaallit Nunaanni illoqarfanni angineri allani, Kalaallit Nunaanni nunaqarfanni, Danmarkimi Savalimmiuniluunniit).
- Suliniutissanut siunnersuutit ajornartorsiutinut inatsisitigut ataataqanngitsut naapittagaannut iluaqutaasinnaasut kiisalu suliniutini ataasiakkaani sullitassat qassiunissaannut iluaqutaasinnaasut.
- Ilumut inatsisitigut ataataqanngitsut ilaqaataat qaninnerusut inatsisitigut ataataqanngitsut inuttut atugaatigut ima sunnerneqarsimatigisimassappat allaat suliniuteqarfiginissamik pisariaqartitsilersimallutik?
- Suliniutissanik siuliani taaneqartunik aallartitsisoqarnissaanik siunnersuuteqarneq, soorlu piffissaagallartillugu suliniuteqartoqarnissaani kalaallit inuiaqatigiit piginnaasanik pisariaqartitanik pigisaqarnersut.
- Suliniutigineqartut pillugit paasissutissat qanoq ililluni inunnut attuumassuteqartunut apuunneqarnissaannut siunnersuuteqarneq.

3 Qulaajaanerup aaqjissuunera

Qulaajaaneq inunnik tarnip pissusaanik suliatigut naammattumik ilisimasalimmik aammalu Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiit isumaginninnerullu tungaasigut pissutsinik ilisimasalimmik suliarineqassaaq.

Qulaajaaneq inuit sulianut aalajangersimasunut ilisimasallit ataatsimut ilisimasaat misilittagaallu, inatsisitigullu ataataqanngitsunik apersuineri ilallugu pisariaqarpallu inunnik inatsisitigut ataataqanngitsunik suliaqarsimasunik peqataatitsinikkut suliarineqassaaq. Qulaajaanertaaq misissuineri allanillu Kalaallit Nunaanni Saammaateqatigiinnissamut Isumalioqatigiissitamit suliarineqartut pillugit inernernik ilaqartari-aqarpoq.

4 Qulaajaanerup aallartinnissaa

Isumaginninnermut, Ilaqutariinnermut, Naligiissitaanermut Inatsisinillu Atuutsitsinermut Naalakkersuisoqarfiup qulaajaasoqarnissaani kikkut suliarinnittuussanersut siunnersuuteqarfigisinnaavaa, tamatumalu kingorna Social- og Indenrigsministeeriaqarfik - Isumaginninnermut, Ilaqutariinnut, Naligiissitaanermut Inatsisinillu Atuutsitsinermut Naalakkersuisoqarfik suleqatigalugu - pineqartunik attaveqatigiinnermik pilersitsissaaq.

Isumaqtigiissutaasup atsioreraniit qaammatit 4-t qaangiutsinnagit qulaajaanerup piareersimanissaa angusinnaaqullugu qulaajaanissap piareersarnissaa pisariaqarpoq.

Isumaqtigiissutaasup atsiorerani qulaajaanermi imaritinneqartussat inuit suliamut immikkut ilisimasallit pineqartut isumasiorlugit iluarsineqarsinnaassapput.

Jacob Lindholm Pillugu

Jacob Lindholmimik ateqarpunga 43-nillu ukiqarlunga . Meeraallunga Ilulissani Napasumilu najugaqarpunga. Kalaallit Nunaanni Ukiuni arfineq pingasuni nakorsatut sulivunga, kingullertut atorfigalugu Kalaallit Nunaanni Tarnikkut napaatillit Napparsimavissuanni nakorsaanertut sulillunga. Maanna Nuummi namminersortuullunga aqutsisunut siunersortitut, aaqqissuusaanermik ineriartortitsineq, Aqutsisunik siunersuineq Siunnersiueqateqartitsinerlu suliaralugit. Nunaarutigeqaara periarfissinneqarama Inatsisitigut ataataqanngitsut maannakkut qangaanersorlu atugaat pillugit paasissutissanik katersinnaalerama paasissutisiisinaalerlungalu.

Oqaloqatiginissat qilanaareqaara.

Inatsisitigut ataataqanngitsunik

Tarnikkut inooqatigiinnikkullu
ajornartorsiutaasinnaasartut
pillugit
Apeqqarisaagassarsiorneq

Qulajaanerup suliarineqarnera Jacob Lindholm-imit, ingerlanneqassaaq. Meeqqanut Isumaginninnermullu Ministeriaqarfimmit, Isumaginninnermut Ilaqutariinnut, Naligiisitaanermut Inatsinillu atuutsitsinnermut naalakkersuisoqarfik suleqalugu suliakkiussaalluni.

Qulajaanerup siunertaraa:

- 1) Inatsisitigut ataataqanngitsut meeraanermini inersusuunerminnilu tarnikkut inooqatigiinikkullu ajornartorsiutigisarsimasinnaasaat nalunaarsussallugit.
- 2) Inatsisitigut ataataqanngitsut ajornartorsiutaasa taamaattut suliniuteqarfigineqarsinnaanerat pisariaqartinneqarnersoq, pisariaqartinneqarpallu piareersaasiorlugu qanoq iliuuseqarsinnaanermik siunersuusiorluni nalunarusiusallugit.

Naatsorsuutigineqarpoq misisuinermit inuit 10 -20-nut apeqarisaarfigineqassassut.

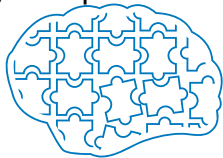
Pasissutissat tamarmik isertugaataassapput saqqummiusineruilu kinaasusersionertaqangitsumik ingerlatitseqisoqartassalluni. Inunnut ataasiakkaanut paasissutissanik ilisarnarsinaasunik ingerlatitseqiisoqassagilaq

Qulajaanerup eqimatap tamarmiusup tamakkisumik isigalugu takussutissartaat misigisimasaallu naliliisutigineqassapput .

Apeqqarissaarineq qallunaatut ingerlanneqassaaq pisariaqaraangat oqaloutseqartassalluni.

Soqutiginnittut paasissutisanik annertunerusunik pisinnaapput uunga allallutik

Jacob@lindholm.gl

Akuersissut

“Inatsisitigut ataataqanngitsuuvuga” Kalaallit Nunaanni uersakkatut inunngorsimallunga: (ulloq- qaammat – ukioq)_____

Matummuna: “Inatsisitigut ataataqanngitsutut inuunermi inuttut sunningaasimaneq pillugu” qulaajaanermi apeqarisaarnissamut ilaasallunga akuersivunga. Qulaajaaneq Jacop Lindholmi-mit ingerlanneqassaaq Meeqanut- Isumaginninnermut Ministeeriaqarfimmit, Ilaqutariinnut, Naliigiisitaanermut, Isumaginninnermut, Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalakkersuisoqarfik suleqatigalugu suliakkiussavaoq.

Qulaajaanerup sionnertaraa inatsisitigut ataataqanngatsutut inissisimanermi alliatornermi inersimasutulu inuunermi ajornartorsiutaa-sarsimasut (assersuutigalugu alliatornermi kinaassutikkut inooqataaniarnikkullu ajornartorsiutit) nalunaarusiussallugit, qanorlu iliuuseqarfigineqarsinaanerannik, apesusersuutigisat suliarineqarsaat siunersuusiorfigineqarnissaallu suliarissallugit.

Qulaajaanerup apeqqarissaarnerullu inerneru Meeqanut- Isumaginninnermut Ministeeriaqarfimmit Jacob Lindholm-imillu saqqummer-sinneqassapput.

Suliassap allallugu nassuiaasiorera atuarlugulu misissorpara.

Ulloq:_____ Ateq:_____ Atsiorneq:_____

Paasissutissat tamarmik isertugaataasapput ingerlatitseqiinermilu kinasuseqartsitsinngitsumik saqqummiuneqassallutik. Inunnut ataasiakkaanut ilisarsissutaasinnaasunik saqqummiusisoqassanngilaq. Qulaajaanerup ilisarnaataasinnaasut misigisallu eqimattap tamakkiisup ilisarnaataai kisiisa aalavigissavaai. Naatsorsuutaavoq inuit 10 – 20 qulaajaanermi apeqqarissaarfigineqassasut. Misissuisoq Tarnit Nakorsaaneraat inunnullu ataasiakaanut paasissutissanik isertuullugit im-mikut pisussaafiginnilluni suliaqarnissamik misilittagaqarllarluni

Ulloq:_____ Ateq: Jacob Lindholm Atsiorneq: _____

Ilinniarsimasunik aalajangersimasumik siunertalimmik apersuinermit immersugassaq

Ateq:

Tunuliaqut:

Paasissutissanik katersineq aalajangersimasumik siunertaqarpoq, taamaasilluni suliassiisummi immikkoortut ataasiakkaat ilinniarsimasut oqaaseqaateqarfigisinnaasat pillugit paasissutissanik katersisoqarluni. Oqaloqatigiinnerup imaqarniliornera oqaaseqarfigisassanngorlugu ilinniagalimmut kingorna nassiunneqarpoq. Qulaajaanermi oqaloqatigiinnermiit imaqarniliat - "issuaanerit" pinnagit – atorneqassapput. Atuaruminartuunissaa eqqarsaatigalugu oqaloqatigiinnermi oqariartuutit allanngortinnagit oqaaseqatigiit allanngortinneqartarumaarput.

Suliassiisummut aalajangersimasut:

"Oqaluttuarisaanermi inatsisitigut ataataqanngitsunut kalaallit inuiaqatigiit qanoq isummertarnerat".

"Qanorlu kalaallit inuiaqatigiit, tassungalu ilanngullugit inunnik isumaginnittoqarfik peqqinnissaqarfilla, inatsisitigut ataataqanngitsunut inatsisitigut ataataqannginnertik pissutigalugu ajornartorsiulersimasunut qanoq iliortarsimangersut, qanorlu tapersuisarsimangersut".

“Ajornartorsiutit inatsisitigut ataataqanngitsut Kalaallit Nunaanni peroriartornerminni misigisimasinnaasaasa suuneri, soorlu assersuutigalugu inuttut kinaanermut tunngatillugu”.

“Inatsisitigut ataataqanngitsut Kalaallit Nunaanni peroriartornerminni meeqqanut allanut ataataqarnatik peroriartorsimasunut sanilliullugit ajornartorsiutinik immikkut ittunik naapitsisarsimansut”.

“Ajornartorsiutit tamakku peroriartornermi inatsisitigut ataataqanngitsut inersimasuunerannut qanoq sunniteqartarsimansut, ullumikkullu inuunerannut sutigut pingaaruteqarnersut”.

"Inatsisitigut ataataqanngitsut ilaqutaat qaninnerusut inatsisitigut ataataqanngitsut inuttut atugaatigut pillugit qanoq sunnerneqarsimatigisimangersut allaat suliniuteqarfigineqarnissamik pisariaqartitsilersimallutik".

"Inatsisitigut ataataqanngitsut kikkut apeqqutunik inatsisitigut ataataqanngitsuunermut attuumassuteqartunik apeqqutunik suliarinninnissaminnut pisariaqartitsinersut, tamatumani qanoq amerlatiginersut, sumilu najugaqarnersut (Nuummi, Kalaallit Nunaanni illoqarfinni anginerni allani, Kalaallit Nunaanni nunaqarfinni, Danmarkimi Savalimmiuniluunniit)".

"Suliniutissanut siunnersuutit ajornartorsiutinut inatsisitigut ataataqanngitsut naapittagaannut iluaqutaasinnaasut kiisalu suliniutini ataasiakkaani sullitassat qassiunissaannut paasissutissat".

"Suliniutissanik siuliani taaneqartunik aallartitsisoqarnissaanik siunnersuuteqarneq, soorlu piffissaagallartillugu suliniuteqartoqarnissaani kalaallit inuiaqatigiit piginnaasanik pisariaqartitanik pigisaqarnersut".

“Suliniutigineqartut pillugit paasissutissat qanoq ililluni inunnut attuumassuteqartunut apuunneqarnissaannut siunnersuuteqarneq”.

Apersorneqarneq manna qanoq misigajuk:

Allat

Ilanngussaq 5

Inatsisitigut ataataqanngitsunik aalajangersimasumik siunertalimmik apersuinermit immersugassaq

Paasissutissanik katersineq aalajangersimasumik siunertaqarpoq, taamaasilluni tulliuttut pillugit paasissutissat ataani pineqartut sapinngisamik pissarsiariniarneqaarput:

Apersuineq

Sumiiffik

Piffissaq

Ilusia

Oqalutseqarneq

Tungaviusumik paasissutissat:

Ateq:

Oqarasuaatip normua:

Mailikkut najugaq:

Qassinik ukioqarneq

Suiaassuseq

Najugaqarfik

Inuiaassuseq (anaanaasup inunngorfianik nassuiaaserlugu)

Oqaatsit

Anaanaasup inuiaassusia

Ataataasup inuiaassusia

Nammineq inuiaassuseq / kulturikkut imminut qanoq isigineq:

Peroriartorneq:

Peroriartorfiit:

Qatanngutit qassit – assigiimmik ataatalit?:

”Ataata”-mut attaveqarneq:

Allamik ataatatut isigisaqarneq?:

Qaninnerpaamik isumassuisut allat – soorlu aataakkut aanaakkut, sanilit:

Ilaqutariinni inooqatigiinnikkut tarnikkut atukkat:

”Ataataqanngitsuunermit” atatillugu kinaassutsip ineriartornera

Ilaquttanut pissutsit
Attuumassuteqarneq

Ikinngutininut pissutsit

Aaqqiagiinngussutaasinnaasut:

Akuersaarneq:

Suliassiisummut immikkut:

"Oqaluttuarisaanermi inatsisitigut ataataqanngitsunut kalaallit inuiaqatigiit qanoq isummertarnerat".

"Kalaallit inuiaqatigiit, tassungalu ilanngullugit inunnik isumaginnittoqarfik peqqinnissaqarfillu, inatsisitigut ataataqanngitsunut inatsisitigut ataataqannginnertik pissutigalugu ajornartorsiulersimasunut qanoq iliortarsimangersut, qanorlu tapersuisarsimangersut".

"Ajornartorsiutit inatsisitigut ataataqanngitsut Kalaallit Nunaanni peroriartornerminni misigisimasinnaasaasa suuneri, soorlu assersuutigalugu inuttut kinaanermut tunngatillugu".

"Inatsisitigut ataataqanngitsut Kalaallit Nunaanni peroriartornerminni meeqqanut allanut ataataqarnatik peroriartorsimasunut sanilliullugit ajornartorsiutinik immikkut ittunik naapitsisarsimangersut".

"Ajornartorsiutit tamakku peroriartornermi inatsisitigut ataataqanngitsut inersimasuunerannut qanoq sunniuteqartarsimangersut, ullumikkullu inuunerannut sutigut pingaaruteqarnersut".

"Inatsisitigut ataataqanngitsut ilaqutaat qaninnerusut inatsisitigut ataataqanngitsut inuttut atugaatigut pillugit sunnerneqarsimangersut allaat suliniuteqarfigineqarnissamik pisariaqartitsilersimallutik".

"Inatsisitigut ataataqanngitsut kikkut apeqqutinik inatsisitigut ataataqanngitsuunermut attuumassuteqartunik suliarinninnissaminnut pisariaqartitsinersut nassuiaaffiginissaat, tamatumani qanoq amerlatiginersut, sumilu najugaqarnersut (Nuummi, Kalaallit Nunaanni illoqarfinni anginerni allani, Kalaallit Nunaanni nunaqarfinni, Danmarkimi Savalimmiuniluunniit)".

“Suliniutissanut siunnersuutit ajornartorsiutinut inatsisitigut ataataqanngitsut naapittagaannut iluaqutaasinnaasut kiisalu suliniutini ataasiakkaani sullitassat qassiunissaannut paasissutissat”.

“Suliniutissanik siuliani taaneqartunik aallartitsisoqarnissaanik siunnersuuteqarneq, soorlu piffissaagallartillugu suliniuteqartoqarnissaani kalaallit inuiaqatigiit piginnaasanik pisariaqartitanik pigisaqarnersut”.

“Suliniutigineqartut pillugit paasissutissat qanoq ililluni inunnut attuumassuteqartunut apuunneqarnissaannut siunnersuuteqarneq”.

Apersorneqarneq manna qanoq misigaajuk:

Allat:

Inatsisitigut ataataqanngitsut amerlassusaat pillugit allakkiaq

Enhed
Familier

Sagsbehandler
Lth/npwi

Sagsnr.
2015 - 6510

Doknr.
281800

Dato
05-12-2016

1. Aallaqqaasiut

Kalaallit Nunaanni meeqqat inatsisitigut inissisimaffiat kingornussisarnermullu inatsit pillugu Kalaallit Nunaannut inatsisip allanngortinneqarneranut inatsisip nr. 483-ip, 21. maj 2014-imeersup (meeqqat inatsisitigut inissisimaffiat il.il. pillugit Kalaallit Nunaannut inatsisip atuutilernissaa sioqqullugu, meeqqanik aappariinnerup avataani inunngorsimasunik ataataassarsuisarneq) atuutilerneratigut, inatsisitigut ataataqanngitsut kina ataataginerlugu aalajangertissinnaalerpaat.

Inuit inatsisitigut ataataqanngitsut tassaapput, meeqqat inatsisitigut inissisimaffii pillugit inatsisip 1. juni 1963-imi (Kitaani) aamma 1. juli 1974-imi (Avannaani Tunumilu) atuutilernissaa sioqqullugu Kalaallit Nunaanni aappariinnerup avataani inunngorsimasut. Inunngornerini ataataasup kinaanerata aalajangiunnissaa inatsisitigut ajornarsimavoq. Tamanna aatsaat inatsisitigut ataataqanngitsut pillugit inatsisip atuutilerneratigut pisinnaalerpoq.

Folketingip inatsimmut akuersinerani Kalaallit Nunaannut Ataatsimiititaliap naalagaaffik Naalakkersuisullu kaammattorpai, paasissutissat pissarsiarineqarsinnaasut, soorlu nalunaarsuiffiit, kisitsisitigut paasissutissat il.il. tungavigalugit inatsisitigut ataataqanngitsut ullumikkut inuusut amerlassusaannik paasiniaanermi suleqatigeeqqullugit.

Taamatut paasiniaaneq maanna naammassineqareerpoq.

2. Inatsisitigut ataataqanngitsut amerlassusaat

Takussutissiami matuma kingulianiittumi inatsisitigut ataataqanngitsut amerlassusaat pillugit paasissutissat pissarsiarineqarsimasut imminnut sanilliunneqarput, meeqqanut meeqqat inatsisitigut inissisimaffii pillugit inatsisip 1. juni 1963-imi (Kitaani) aamma 1. juli 1974-imi (Avannaani Tunumilu) atuutilernissaa sioqqullugu inunngorsimasunut immikkoortillugit.

Takussutissiami paasissutissat paasissutissiivinnit assigiinngitsunit, Kalaallit Nunaanni meeqqat aappariinnerup avataani inunngorsimasut amerlassusaannik assigiilluannngitsunik kisitsisimasunit pissarsiarineqarput:

Danmarkimi Naatsorsueqqissaartarfik:

- Kalaallit Nunaanni meeqqat aappariinnerup avataani inunngorsimasut tamarmik
- Meeqqat inunngornerminni uumasut

Kalaallit innuttaasut 1948-1958-imi ernisarnerisa akulikissusiat:

- Meeqqat anaanamit Kalaallit Nunaanni inunngorsimasumit erniusut

Kalaallit Nunaannut pillugu nalunaarutit 1968:

- Meeqqat anaanamit Kalaallit Nunaanni inunngorsimasumit erniusut
- Erninerit tamarmik

Kalaallit innuttaasut 1948-1958-imi ernisarnerisa akulikissusiat:

- Meeqqat inunngornerminni uumasut

1914-1974-imi Kalaallit Nunaanni meeqqat aappariinnerup avataani inunngorsimasut inatsisitigut inissisimanerisa oqaluttuarisaanerinik misissuineq:

- Erninerit tamarmik

Kisiannili assigiinngissutsit taakku ataatsimut isigalugit amerlanngitsutut nalilerneqarput.

Takussutissiami paasissutissat tunngavigalugit inerniliisoqartariaqarpoq, 1911-1974-imi Kalaallit Nunaanni inuit inatsisitigut ataataqanngitsut 8.000-it missaanniissimassasut.

Erseqqissaatigineqassaaq, kisitsisit taakku taamaallaat meeqqap inunngornermini inissisimaffiannut tunngasuummata. Tassalu meeqqap inunngoreernerani ataataasup anaanaasumut katissimanera, tamatumalu kingorna meeqqap aappariinnermi inunngorsimasutut isigineqarnera eqqarsaatigineqanngilaq. Kiisalu meeqqap kingusinnerusukkut meeravissiannorsimanera eqqarsaatigineqanngilaq.

3. Ullumikkut inatsisitigut ataataqanngitsut amerlassusaat

Meeqqat Avannaani Tunumilu inunngorsimasut eqqaassanngikkaanni, inatsisitigut ataataqanngitsut ullumikkut 53-inik ukioqalereersimapput. CPR-inut nalunaarsuiffik¹ malillugu Kalaallit Nunaanni aamma Danmarkimi inuit 11.337-it aamma 4.469-it 1. juni 1963 sioqqullugu inunngorsimapput, taamaattumillu 53-ileereersimallutik aammalu Kalaallit Nunaanni inunngorsimallutik.

Meeqqat 1951-60-imi inunngorsimasut (28,9 %), Kalaallit Nunaanni aamma Danmarkimi najugaqartut amerlassusaat tunngavigalugit, inuit 3.300-t aamma 1.300-t aappariinnerup avataani inunngorsimapput. Taakku amerlanersaat inatsisitigut ataataqanngitsuusimassasut naatsorsuutigineqartariaqarpoq, tak. imm. 2-mi nassuiaat. Kisitsisit ikilisinneqassapput, qangaanerusoq meeqqat aappariinnerup avataani inunngortartut ikinnerummata, tamatumali peqatigisaanik taakku 1974 tikillugu Avannaani Tunumilu meeqqanut inunngortartunut amerlisinneqassapput.

---

¹ 1. decemberi 2016-imi naqitaq

1911-1974-imi inatsisitigut ataataqanngitsut Kalaallit Nunaanni inunngorsimasut amerlassusaat			
	Meeqqat aappariinnerup avataani inunngorsimasut erninerit amerlassusaannut naleqqiullugit	Meeqqat aappariinnerup avataani inunngorsimasut	
Najoqqutarisat			
	1914-1974-imi meeqqat aappariinnerup avataani Kalaallit Nunaanni inunngorsimasut inatsisitigut inissisimanerannik oqaluttuarisaanermik misissuineq (erninerit tamarmik)		Danmarkimi Naatsorsueqqissaartarfik (uumallutik inuusut)
			Danmarkimi Naatsorsueqqissaartarfik 1955 sioqqullugu meeqqanut aappariinnerup avataani inunngortunut
1911-1920	5,3 %	298	
1921-1930	6,1 %	364	
1931-1940¹	8,7 %	600	
1941-1950²	16,6 %	1401	paasissutissaateqanngilaq. Taamaattumik 1911-1954-imut kalaallit innuttaasut 1948-1958-imi ernisarnerisa akulikissusiat aamma Kalaallit Nunaat pillugu Nalunaarutit 1968 takussutissianut paasissutissatut atorneqarput, katillugit 3.725-iullutik.
	Kalaallit innuttaasut 1948-1958-imi ernisarnerisa akulikissusiat (uumallutik inuusut)		
1951	24,7 %	233	
1952	24,2 %	241	
1953	26,0 %	275	
1954	28,4 %	313	
1955	26,9 %	317	(erninerit tamarmik) 316
1956	33,6 %	415	415
1957	26,8 %	349	352
1958	30,6 %	409	415
1959		453 ³	453
	Kalaallit Nunaat pillugu Nalunaarutit 1968 (erninerit tamarmik)		
1960	36,6 %	502	509
1961		514 ³	514
1962		537 ³	537
1963 (1/6-1963 tikillugu)		235 ³	235 ⁴
Avannaa Tunulu			
1963 (1/6-1963-imiit)		17 ³	17 ⁵
1964		49 ³	49
1965		34 ³	34
1966		44 ³	44
1967		51 ³	51
1968		37 ³	37
1969		58 ³	58
1970		38 ³	38

1971		37 ³	37
1972		39 ³	39
1973		40 ³	40 ⁶
1974		20 ³	20 ⁶
Katillugit		7.920	7.935

- 1) Oqaluttuarisaanermik misissuineq 1931-1940-mi erninerit amerlassusaannut paasissutissanik imaqqanngilaq. Erninerit amerlassusaat 1921-1930-mi erninerit tamarmiusut (erninerit 5.977-it) aamma 1941-1950-imi erninerit tamarmiusut (erninerit 8.445-t) tunngavigalugit missiliorneqarput. Tamatuma kingorna 1931-1940-mi erninerit tamarmiusut 7.000-inut missiliorneqarput. Misissuineq meeqqat aappariinnerup avataani inunngorsimasut amerlassusaannut paasissutissanik imaqqanngilaq, kisiannili meeqqat taakku amerlassusaat erninerit tamarmiusut amerlassusaannut naleqqiullugit 8,7 %-inut missiliorneqarput. Procentinulli kisitsisitaliunneqartuni 1933-1935-mut aamma 1937-1940-mut paasissutissat kisimik tunngavigineqarput.
- 2) Kalaallit innuttaasut 1948-1958-imi ernisarnerisa akulikissusiat naapertorlugu 1948-1950-imi 158-it (18,3 %), 206-it (21,9 %) aamma 235-it (21,3 %) aappariinnerup avataani inunngorsimapput.
- 3) Kalaallit innuttaasut 1948-1958-imi ernisarnerisa akulikissusiat aamma Kalaallit Nunaat pillugu Nalunaarutit 1968 1959-imi aamma 1961-1974-imi meeqqat aappariinnerup avataani inunngortut amerlassusaannut paasissutissanik imaqqanngillat. Taamaattumik takussutissiami ukiunut taakkununga kisitsisit Danmarkimi Naatsorsueqqissaartarfimmeersuupput.
- 4) Meeqqat aappariinnerup avataani inunngortut 1963-imi 565-iupput, taakkunanngalu 235-it meeqqanut inatsisip 1. juni 1963-imi atuutilernissaa sioqqullugu inunngorsimasutut missiliorneqarput.
- 5) 1. juni - 31. december 1963-imi inunngortut 29-inik amerlassuseqarnerat tunngavigalugu missiliukkat.
- 6) Danmarkimi Naatsorsueqqissaartarfik 1973-imi aamma 1974-imi meeqqat aappariinnerup avataani inunngortut amerlassusaannut paasissutissaateqqanngilaq. Ukiut siuliini inunngortartut amerlassusaat tunngavigalugit meeqqat aappariinnerup avataani inunngortartut ukiumut 40-nut missiliorneqarput, taakkunanga 1974-imi meeqqanut inatsisip 1. juli 1974-imi atuutilernissaa sioqqullugu 20-inut missiliorneqarlutik.